

GLASILO JEVREJSKE ZAJEDNICE BOSNE I HERCEGOVINE

Jevrejski glas

broj 57.

Sarajevo, mart 2013. /

adar / nisan 5773.

PESAH 5773.

Izlazi četiri puta godišnje
Published four times a year

**Broj 57
mart, 2013.**

Glasnik Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine
Herald of Jewish Community of Bosnia and Herzegovina

Izdavač/Publisher
Jevrejska zajednica Bosne i Hercegovine

Glavni urednik
Editor-in Chief:
Jakob Finci

Odgovorni urednik:
Pavle Kaunitz

Redakcijski kolegij:
Boris Kožemjakin, Elijas Tauber, Pavle Kaunitz, Klara Pelja

Dopisnici iz inostranstva:
Željko Kućinović-Caja, Aron Albahari

Fotografije:
Mario Kabiljo, Elijas Tauber, Tomo Radovanović

Lektor: **Gordana Girt**

Štamparija:
Unioninvest plastika

DTP:
Srdan Ninković

Adresa uredništva
Editorial Staff Adres:
Jevrejska opština Sarajevo za
"Jevrejski glas"
Hamdije Kreševljakovića 59
71000 Sarajevo
tel. 229-666
229-667

Rješenjem Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Vlade Federacije Bosne i Hercegovine
"Jevrejski glas" je upisan u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 279, dana 22.4.1993. godine

E-mail:
jevrejskiglas@yahoo.com

VIJESTI IZ OPŠTINE

Boris Kožemjakin

3.str

HAGADA OSTAJE POD KLJUČEM

Jakob Finci

10.str

P E S A H

Mr. Kamhi David

12.str

OSKAR DANON, PRETVOREN U GLAZBU

Miljenko Jergović

16.str

BARARONOV POGLED

Pavle Kaunitz

22.str

NOVI NASLOVI U BIBLIOTECI

Gordana Girt

22.str

08. april
JOM HAŠOA

01.-05. maj
Porodični seminar u Kladovu

15. maj
ŠAVUOT

02. juni
Hodočašće u Stolac

25. juni
POST TAMUZA

POLAGANJE VIJENACA NA GROBLJU "BORAK"

U sklopu obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta, na Starom jevrejskom groblju "Borak" na Kovačićima, delegacija Jevrejske opštine i naše Omladinske organizacije položile su vijence na spomenik jevrejskim žrtvama fašističkog terora. Molitvu za stradale govorio je Eli Tauber, a polaganju vijenaca je prisustvovala i omladina koja je učestvovala na tradicionalnom januarskom omladinskom seminaru koji se ove godine dešavao na Trebeviću.

Rahela Džidić. Navedena predavanja su izazvala veliki interes, te je u mjesecu martu Eli Tauber održao predavanje na temu "Osnovni principi jevrejske vjere", dok se u aprilu najavljuje predavanje na temu kašruta koje će održati Igor Kožemjakin.

SARADNJA S DRUGIM ZAJEDNICAMA

Jevrejska opština u Sarajevu ima u svom programu rada intenziviranje saradnje i, koliko je to moguće, aktivno praćenje i učešće na različitim manifestacijama i susretima, jer smatramo da njegujući saradnju među svim zajednicama bivše Jugoslavije, doprinosimo jedinstvu jevrejskog naroda na ovim prostorima, sa željom, ali i zadaćom da ne dozvolimo asimilaciju, čijim izazovima smo svakodnevno i u svim sredinama opterećeni. Tako smo u prethodnim mjesecima bili na druženju u Subotici i Beogradu, a nadamo se da će neki od nas biti i na Predpesahu u Bizovačkim toplicama. Svakako, najbrojniji ćemo biti u Kladovu, na porodičnom skupu koji se već tradicionalno uz majske praznike, u organizaciji Jevrejske opštine iz Beograda i JDC-a, organizuje u tom lijepom gradu na Dunavu.

SARADNJA I PRIJEMI

Delegacija Jevrejske opštine je u prethodnom periodu imala niz susreta s vjerskim liderima drugih crkava i vjerskih zajednica. Tako smo bili gosti na prijemu povodom katoličkog i pravoslavnog Božića, na Svetosavskom prijemu u Mitropoliji dabrobosanskoj, te na prijemu kod novog Reisu-l-uleme Islamske zajednice u BiH, Huseina efendije Kavazovića.

VJERSKA KOMISIJA POČELA SA EDUKATIVNIM PREDAVANJIMA

Ove godine, shodno opredjeljenju da počnemo sa organizovanijom edukacijom omladine, ali i starijih članova Opštine, Vjerska komisija "Cadik Danon" počela je s instruktivno-edukacionim predavanjima. Tako je u mjesecu januaru, prof. David Kamhi, predmolitelj naše Opštine održao predavanje o značaju Šabata u jevrejskoj religiji, ali i tradiciji. U mjesecu februaru, predavanje na temu "Jevrejski identitet" održala je

KOMEMORACIJA ŽRTVAMA HOLOKAUSTA MAKEDONIJE

Ove godine, na 70. godišnjicu stradanja više od 97% Jevreja Makedonije, koji su u nekoliko dana od strane bugarskih fašista predati Nijemcima i završili svoje živote u koncentracionim nacističkim logorima, Komemoraciji koju je organizovala Jevrejska zajednica Makedonije i Muzej Holokausta iz

Skoplja, prisustvovala je i delegacija Jevrejske opštine iz Sarajeva, koja je položila vijenac i poklonila se žrtvama ove tragedije naših makedonskih sunarodnjaka.

ŠOLET U NOVOM SADU

Kao i prethodnih godina i ove 5773. godine bili smo učesnici tradicionalnog Šoleta u Novom Sadu, manifestacije koja se svakog prvog vikenda u februaru organizuje s ciljem da se porodice i pojedinci, članovi jevrejskih zajednica bivše zajedničke domovine i mnogi prijatelji okupe i druže uz prigodan program koji organizuju mlađi i nešto stariji članovi Jevrejske opštine iz Novog Sada, uz nezaobilaznog domaćina i tvorca ovog susreta, Rubena Dajča, koji nam je i ove godine bio više nego ljubazan domaćin.

INTERANACIONALNA LIGA HUMANISTA

Finciju i Sejdiću dodijeljena Zlatna povelja mira "Istina i pravda"

Stalni komitet Interanacionalne lige humanista (ILH) donio je odluku da se Jakobu Finciju i Derviju Sejdiću dodijeli Zlatna povelja mira "Istina i pravda" sa plaketom i značkom u znak trajne zahvalnosti za njihov angažman na odbrani i zaštiti temeljnih ljudskih prava i sloboda, a u vezi s presudom Evropskog suda za ljudska prava u Strasbourg.

Zlatna plaketa "Novinar, publicista desetljeća" sa značkom

dodijeljena je Adilu Kulenoviću za izuzetne rezultate u oblasti novinarsko-publicističke djelatnosti i odbrani istine o BiH.

Istaknutom novinaru i publicisti Zekerijahu Smajiću dodijeljena je Zlatna povelja "Novinar, humanista desetljeća" za neprocjenjivi doprinos misiji ILH-a.

Tim povodom, večeras je u Sarajevu upriličena svečanost dodjele spomenutih priznanja

ILH-a, na kojoj su o laureatima i njihovom zalaganju za univerzalne humanističke vrijednosti govorili generalni sekretar ILH-a Zdravko Surlan i prof. dr. Kasim Trnka, kao i predsjednik Etičkog komiteta ILH-a, akademik Vladimir Premec i predsjednik Komiteta za humanizam i društveni poredak ILH-a, advokat Josip Muselimović.

Istaknuli su da se djelovanje laureata podudara s misijom ILH-a posvećenoj miru i prosperitetu, odnosno ključnim civilizacijskim vrijednostima, temeljenim na humanizmu, etici i općem dobru.

Svi problemi savremenog svijeta - od ekoloških do ekonomskih, posljedica su dekadencije moralnih vrijednosti kojima se čovjek i čovječanstvo moraju vratiti, ukoliko žele sačuvati planetu i uopće budućnost života na Zemlji, rečeno je.

Priznanja ILH-a dodjeljena su u sklopu dvaju projekata pod nazivom - Kuda vodi put do pravde i Mir, mediji i istina.

Svečanosti dodjele priznanja prisustvovala su brojne istaknute ličnosti, među kojima i visoki predstavnik u BiH, Valentin Inzko, a u zabavnom dijelu programa nastupili su hor i plesna grupa sarajevske Osnovne škole "Isak Samokovlija".

Genova, 28. veljače 2013.

**Uvaženi Doktor Jakob Finci
Predsjednik Jevrejska zajednica u
Sarajevu**

Uvaženi doktore Finci,

pišem Vam u ime Centra za kulturu 'Primo Levi', udruženja koje je u Genovi utemeljila grupa prijatelja različite političke i vjerske pripadnosti, u svrhu širenja poznavanja židovske kulture, te utjecaja koji ona ima na suvremenu civilizaciju.

Tijekom svojih dvadeset godina postojanja, Centar za kulturu 'Primo Levi' organizirao je više od sedamsto susreta, sve sa željom da se zapodjene otvoreni dijalog s drugim protagonistima u društvu, koji se nadahnjuju principima slobode, demokracije i poštivanja osobe.

Pozivanje na lik Prime Levija, po kome je naš Centar dobio ime, potaklo nas je, između ostalog, da 1992. godine ustanovimo međunarodnu nagradu također s njegovim imenom, a do sada su je dobili: Elie Wiesel, Willy Brandt, Hans Jorgen Holst, Lea Rabin, Shimon Peres, Carlo Azeglio Ciampi, Carla Del Ponte, Steven Spielberg, Nadine Gordimer, Andrea Riccardi, Amos Oz, Simone Veil, Andrzej Wajda e Agnes Heller.

U svjetlu Vašega doprinosa miru i pravednosti za svijet bez ikakvih predrasuda, netrpeljivosti i rasizma, čast mi je obavijestiti Vas da je Savjet našega Centra jednoglasno odlučio dodijeliti Vam Međunarodnu nagradu Primo Levi za 2013. godinu.

Svečanost dodjele Nagrade zakazana za nedjelju 12. svibnja 2013. vrlo je važna za naše Udruženje i za grad Genovu, budući da je nagrađenik pozvan da održi govor za javnost, u prisutnosti gradskih čelnika, kao i nekolicine istaknutih pojedinaca koji će osobno posvjedočiti o Vašem životu i djelu.

Osobno će mi biti velika čast ugostiti Vas u Genovi na toj svečanosti te Vam tom prigodom pokazati ponajljepše i karakteristične dijelove našega grada

**Predsjednik
Piero Dello Strologo**

Prijem kod predsjedavajućeg Predsjedništva BiH, Nebojše Radmanovića

Povodom 27. januara, Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta, predsjedavajući Predsjedništva BiH, Nebojša Radmanović, primio je danas sedmočlanu delegaciju Jevrejske zajednice BiH, koju je predvodio predsjednik ove zajednice Jakob Finci.

Radmanović je podsjetio na tragičnu sudbinu jevrejskog naroda u Drugom svjetskom ratu, zbog čega sam Dan obilježavanja datuma oslobođenja zloglasnog koncentracionog logora Auschwitz i podsjećanje na smrt šest miliona Jevreja u Holokaustu izazivaju neprijatna sjećanja na užasne posljedice kolektivne rasne, nacionalne i vjerske mržnje.

"Baš zbog toga, ljude u BiH treba upoznavati sa jevrejskom istorijom, tradicijom i kulturom, kao i sa njihovim stradanjem u prošlosti. On je istakao da značaj Jevrejske zajednice u BiH nije samo u njihovom broju, već u ukupnom doprinosu razvoju BiH kroz istoriju, u njihovoj vjeri, kulturi i identitetu kojim su doprinijeli očuvanju različitosti BiH, kao i u velikim ličnostima jevrejskog naroda i onome što su Jevreji kao narod dali kroz istoriju čovječanstvu", kazao je Radmanović, saopćeno je iz Predsjedništva BiH.

Predsjednik Jevrejske zajednice u BiH, Jakob Finci, zahvalio je predsjedavajućem Radmanoviću za prijem i informisao ga o položaju i aktivnostima Jevrejske zajednice u BiH. On je informisao predsjedavajućeg Radmanovića o

više vijekovnom prisustvu Jevreja na tlu BiH, kao i velikoj integrisanosti u bh. društvo. Jevrejska zajednica u BiH organizovana je u šest jevrejskih opština u svim dijelovima zemlje, ukupno ima po ranijim podacima oko 1.000 deklariranih pripadnika Jevrejske zajednice, od čega najviše u Sarajevu.

Finci je zahvalio što su se najviše vlasti BiH uključile u organizaciju i podršku obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta, što Jevrejima kao malobrojnoj zajednici u BiH mnogo znači. Finci je posebno naglasio da u BiH nema antisemitizma, dok ga ima u nekim drugim zemljama, pa čak i u onim zemljama u kojima Jevreja nikada nije bilo, saopćeno je.

Boris Kožemjakin, predsjednik Jevrejske opštine Sarajevo, ukazao je na potrebu donošenja Zakona o restituciji u BiH, kojim bi se značajan broj jevrejske imovine vratio u vlasništvo Jevrejske zajednice, što bi doprinijelo njenom jačanju u društvu. Predsjednik Jevrejske opštine Banjaluka, Jakov Danon, naročito je istakao pozitivnu činjenicu što je u Banjaluci izgrađen Jevrejski centar, koji će osnažiti postojanje Jevreja i njihovo djelovanje u ovom gradu.

Predstavnik Jevrejske zajednice iz Mostara apelovao je na pomoć s najvišeg vrha države na sporesti i odugovlačenja lokalne administracije u vezi izgradnje sinagoge u ovom gradu.

Predstavnici jevrejskih opština iz Doboja, Zenice i Tuzle istakli su da bi se lokalne vlasti mogle više angažovati na iznalaženju finansijskih i prostornih mogućnosti za rad jevrejskih udruženja i zajednica.

Na kraju prijema, Finci je uručio predsjedavajućem Radmanoviću nulti broj separata, odnosno monografije o Jevrejima u BiH, primjerak časopisa „Jevrejski glas“ i kalendar sa datumima najznačajnijih praznika u istoriji jevrejskog naroda.

70 godina od zla Holokausta

Povodom obilježavanja Međunarodnog Dana sjećanja na žrtve Holokausta, ove 5773. godine, u našoj galeriji "Novi hram" otvorena je Izložba "Novi svjedoci Holokausta" Muzeja Holokausta iz Skopja. Izložena je veoma interesantna kolekcija slika sačinjena od oko 30 umjetničkih djela koje je naslikalo 15 mladih makedonskih akademskih slikara različitih nacionalnosti, a na temu Holokausta. Mladi umjetnici koji su naslikali ove slike su 15 dana bili na planini blizu Bitole i tamo su 15 dana bili upoznati sa dešavanjima u kojima im je prezentovana istorija i tragedija Jevreja, posebno Jevreja Makedonije. Sve što se tada događalo oni su iskazali kistom, a nama su prezentovali kroz svoja djela, veoma impresivnim slikama različitih tehnika. Nakon Izložbe, u kinu "Miting point" upriličena je Komemoracija žrtvama Holokausta uz veoma impresivan i izuzetno potresan film "Treće poluvrijeme" autora Darka Mitrevskog, koji je makedonski kandidat za Oskara 2013. godine.

Film govori o Makedoniji pred sam rat i o fudbalskoj ekipi u kojoj igraju uglavnom Makedonci, ali ima i drugih državljana. U filmu je prikazana i jedna ljubavna priča između najboljeg makedonskog fudbalera i mlade Jevrejke. Nakon uvodnih scena koje govore o ljepoti predratne Makedonije, Skopja posebno, film prezentira dešavanja koja zahvatiše cijelu zemlju, s posebnim osvrtom, ali i fokusom na stradanje makedonskih Jevreja 1943. godine. Da se podsjetimo, na prostorima Makedonije stradalo je 7.144 Jevreja u toku Drugog svjetskog rata, što prema procentualnim proračunima zauzima jedno od vodećih mjesta u Evropi, čak 97-98% ukupne makedonske jevrejske populacije.

Sve se dogodilo u jednom danu, 11. marta 1943., bugarska fašistička vojska i policija su sve skopske Jevreje, kao i Jevreje iz Bitole i Štipa, pohapsili i stočnim vagonima odvezli u zloglasni logor smrti, u Treblinku. Ove godine, kada se obilježava 70. godina od tih strašnih dana u kojima stradaše gotovo svi Jevreji Makedonije, na Centralnoj komemoraciji u Skopju učestvovala je i naša delegacija, tročlana delegacija Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine. Poklonili smo se žrtvama naših makedonskih sunarodnjaka, položili smo vijence svježeg cvijeća na spomenik u dvorištu Monopola, danas Fabrike duvana u Skopju, mjestu gdje su stradali svi prvobitno sakupljeni, prije nego ih odvedoše u logor smrti Treblinku gdje završiše svoje živote, "krivi" jer bijahu Jevreji. Odali smo počast svim stradalima i na skopskom Jevrejskom groblju, a nakon prijema u Gradskoj vijećnici, uveče smo prisustvovali veoma impresivnom komemorativnom koncertu u Domu armije u Skopju. Bilo je veoma dirljivo, a ono što svakako daje nadu da je suživot različitosti ne samo moguć, nego da nema alternativu, je činjenica da su makedonskoj Komemoraciji, osim malobrojnih jevrejskih delagacija, prisustvovali nekoliko stotina građana Skopja, građana svih nacionalnosti, ljudi koji iskazaše pijetet prema nedužnim žrtvama Holokausta.

Organizacija cjelokupne Komemoracije koja se završila posjetom makedonskim gradovima Štip i Bitola, bila je izuzetna, za šta zasluge pripadaju Jevrejskoj zajednici Makedonije i Muzeju Holokausta u

SAOPĆENJE ZAMJENIKA PREDSDJEDAVAJUĆEG PREDSTAVNIČKOG DOMA **DR. DENISA BEĆIROVIĆA** POVODOM OBILJEŽAVANJA DANA SJEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA

Povodom obilježavanja Dana sjećanja na žrtve Holokausta, prvi zamjenik predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, dr. Denis Bećirović, izdao je saopćenje za medije koje prenosimo u cijelosti:

"Bez sumnje, Holokaust je najstranotniji period ljudske prošlosti. Pojavi Holokausta doprinijeli su rasizam u sprezi s vjerskom nesnošljivošću i dugom tradicijom antisemitizma, a oživljen je nacionalističkim strastima koje su se pojavile u Evropi u drugoj polovini 19. stoljeća. Dodatno je pogoršan teškim ekonomskim prilikama širom svijeta, neuspjehom Weimarske Republike i ravnodušnošću međunarodne zajednice.

Holokaust je pospiješen razvojem nacističke rasne i genocidne ideologije i politike, počevši od filozofske platforme izložene u Hitlerovoj knjizi "Mein Kampf", preko "Nirnerskih zakona" koje je nametnula država i manipulatorske propagande nacističkog režima Adolfa Hitlera, pa sve do državne politike ubistava i istrebljenja.

Govoriti o Holokaustu zadatak je svih nas koji participiramo u društvenom životu kako se zlo Holokausta nikada i nikome više ne bi ponovilo. Sve žrtve genocida obavezuju nas da, u ime budućnosti čovječanstva i najviših ljudskih i društvenih vrijednosti, sloboda i prava, civilizacijskih i kulturnih tekovina i dobara, ne dozvolimo, odnosno osujetimo sve namjere i pokušaje kojima se zločin genocida nagrađuje, a žrtva i dalje kažnjava.

Sadašnje i buduće generacije iz svih dosadašnjih zločina genocida moraju konačno, u interesu budućnosti savremenog čovječanstva i civilizacije, izvući historijsku pouku o potrebi jačanja, razvijanja i ujedinjavanja svih antifašističkih snaga, bez obzira na nacionalnu, etničku, rasnu, vjersku, ideološku ili političku pripadnost. Stoga, podsjećanje na zlo Holokausta ima historijsku važnost za cijelo čovječanstvo.

Sjećanje na univerzalne lekcije Holokausta, odnosno najmasovnijeg genocida u 20. stoljeću, tog zločina koji je čovječanstvu nanio ogromne ljudske i materijalne žrtve, ne može biti prepušteno prošlosti i zaboravu. Obaveza je istraživača, kako to piše nobelovac Eli Vizel, da govore u ime žrtava, podsjećaju na njihove patnje i suze i potiskuju strah od zaborava.

Zločin genocida zaslužuje posebnu osudu i zgražavanje. Sveti je zadatak svih progresivnih snaga, a posebno istraživača, da naučno istražuju genocid i druge oblike zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, na čemu se temelji istina i maksimalno sužava prostor za sve aktuelne i potencijalne falsifikate, manipulacije i laži.", ističe se u saopćenju iz Kabineta dr. Bećirovića.

**S poštovanjem
Sektor za odnose s javnošću**

Spomen na žrtve Holokausta

Cvijeće na "Suzi" za sjećanje na nevine žrtve

U povodu Dana sjećanja na žrtve Holokausta, koji se obilježava na današnji dan, predstavnici Općine Tuzla i Jevrejske zajednice koja djeluje u našem gradu, položili su cvijeće na spomen obilježje „Suza“. Spomenik pored kojeg mnogi Tuzlaci prođu, a da i ne znaju tačno njegovu simboliku, predstavlja suze za mnogim nasilno odvedenim Jevrejima našega grada tokom Drugog svjetskog rata. Njih su odvodili sa željezničke stanice čija se kapija nalazila na mjestu gdje se nalazi ovaj spomenik.

Kako je istakao općinski načelnik, Jasmin Imamović, ovo je podsjećanje na sve nevino nastradale u Drugom svjetskom ratu.

Inače, 27. januara, 1945. godine, jedinice sovjetske Crvene armije oslobodile su najozloglašeniji fašistički logor smrti Aušvic. Procjenjuje se da je u Holokaustu tokom Drugog svjetskog rata stradalo šest miliona Jevreja. Ovo stradanje smatra se najvećim genocidom u kome je život izgubila trećina jevrejske populacije u svijetu.

U organizaciji Općine Goražde
i Centra za kulturu Goražde

ponosno, jer izrodilo je sina koji je ponos ne samo svih Jevreja BiH i šire, čovjeka koji je svojim radom i humanitarnom djelatnošću zadužio puno ljudi u Istočnoj Bosni, u cijeloj Bosni, svugdje tamo gdje je radio on je ostavio svoj trag. Čuvajući uspomenu na njega, dajući ovome značajnom zdravstvenom objektu ime Isaka Samokovlije, mislim da će njegovo ime vječno živjeti i kao pisca i kao humaniste i nekoga ko je slavu Goražda pronio daleko iza naših granica“.

Manifestaciju je zvanično otvorio načelnik Općine Goražde mr. Muhamed Ramović istakavši otvorenost Goražda, grada koji široka srca dočekuje sve prijatelje.

„Dragi prijatelji, iz svih dijelova Bosne i Hercegovine, dobro došli u Goražde. Čast mi je i zadovoljstvo što sve mogu da vas srdačno pozdravim i u

ime Općine Goražde i građana Goražda i kao predsjednik Organizacionog odbora ove velike manifestacije. Goražde je uvijek imalo uspješne ljude i one koji su na najbolji način predstavljali svoje Goražde i svoju Drinu. Mi smo iz puna srca ponosni na našeg Isaka Samokovliju. Uistinu istinski cijenimo i poštujemo sve ono što je on kroz svoje pripovijetke napisao o njegovom i našem Goraždu i drago mi je što Dom zdravlja u Goraždu s ponosom nosi ime našeg pjesnika i humaniste“ – rekao je Ramović.

Dobrodošlicu učesnicima Manifestacije i gostima, uputio je direktor Centra za kulturu, Hamdo Sijerčić, istakavši u obraćanju zahvalnost svim institucijama i organizacijama koje pomažu organizaciju Manifestacije. Ministar za obrazovanje, nauku, kulturu i sport BPK Goražde, Dževad Adžem, naglasio je značaj stvaralaštva Isaka Samokovlije, osobito univerzalnost njegovog djela i poruka, te značaj uključivanja mladih u aktivnosti koje su u sadržaju Manifestacije posvećene Samokovliji. Tokom programa održanog u maloj sali Centra za kulturu, stihove su govorili članice i članovi Književnog kluba „Isak“: Enisa Hrelja, Munever Perla, Vedin Klovo, Ermin Bašaškić, te gosti pjesnici – Rašad Bašić iz Sarajeva i Radomir Jagodić iz Rudog. Publika će dugo pamtili i mini koncert sefardskih pjesama koje su izvele sarajevske umjetnice Orneta Đukić i Adela Šabić. U okviru Manifestacije, u holu Centra za kulturu postavljena je Izložba fotografija i dokumenata pod nazivom „Život i djelo Isaka Samokovlije“, za koju je postavku pripremio Eli Tauber.

Manifestacija se nastavlja u februaru raspisivanjem Javnog poziva za literarne radove u prozi ili poeziji za osnovne škole (VII – IX razrede) i srednje škole u BPK, Sarajevskom kantonu, Fojnici, i drugim mjestima, kao i za građane. I ove godine organizovat će se kviz na temu „Život i djelo Isaka Samokovlije“ u kojem će učestvovati đaci od VII do IX razreda osnovnih i srednjih škola. Pored ovih sadržaja u galeriji Novi hram u Sarajevu 06.–10. maja biće postavljena izložba likovnih radova nastalih na Likovnoj koloniji „Boje prijateljstva“ koju organizuju Centar za kulturu Goražde i goraždansko Udruženje likovnih umjetnika.

S.K. / S.T. / R.Š.

POVRATNA VEZA

ZANIMLJIVO PISMO NAŠEG
ČITAOCA LEOPOLDA GAŠPARA

Sjećanje na Danka Samokovliju

Poštovane naše čitateljice, dragi naši čitatelji!

U posljednje vrijeme u našu redakciju učestalo stižu Vaša pisma a i broj telefonskih poziva uredništvu je sve veći.

Što nama ta „povratna veza“ ili kako se to na starobosanskom jeziku lijepo kaže „feed back“, govori? Govori nam da čitate Vaš „Jevrejski glas“, da u njemu pronalazite teme i sadržaje koji zaokupljaju vašu pažnju; da njegov osuvremenjeni grafički image zadovoljava vaše estetske kriterije i još mnogo toga.

Iz Vaših pisama iščitavamo: katkad nas hvalite, ponekad nas kudite, što je nama važno, jer tako otklanjamo nedostatke, a Vi zajedno sa nama profilirate ovaj list. U Vašim pismima pronalazimo korisne informacije, literarne sadržaje, poeziju, sugestije, primjedbe i još ponešto. Vašeg urednika posebno fasciniraju oni Vaši prilozi koji ponekad sadrže podsjećanja i podatke o zaboravljenim Jevrejima i Jevrejima sa ovih naših prostora, jednom riječju našu prošlost koju valja zabilježiti i tako oteti koprenama zaborava.

Ukratko, odlučili smo otvoriti novu-staru rubriku „Povratna veza“ u kojoj ćemo objavljivati Vaša pisma, a za ovaj broj smo odabrali zanimljivo pismo našeg člana g. Leopolda Gašpara. Evo i zašto:

„Društvo prijatelja grada Sarajeva organiziralo je povodom 8. marta, Međunarodnog dana žena, poetsku manifestaciju u gradskoj galeriji „Collegium artisticum“. Ovom prilikom sarajevska pjesnikinja Vera Kalas Božur čitala je na osebujan način stihove Danka Samokovlije, Maka Dizdara, Slobodana Džurasovića i Velimira Miloševića.“

Danko Samokovlija rođen je u Sarajevu 28. maja, 1924. godine. Od 1952. objavljuje poeziju, kratke priče, novele („Vrata smrti“, „Dolar dnevno“), potresni ratni roman „Abrahamova kći“, radio drame („Sastanak u troje“), a pamtim ga i po crno-bijelom filmu „Opatica i komesar“, sa Stevom Žigonom u glavnoj ulozi, za koji je scenarij napisao zajedno sa Mešom Selimovićem i Alijom Hadžiefendićem.

G. Leopold Gašpar je godinama drugovao sa Dankom Samokovlijom, a kada nas je Danko prije nešto više od deset godina (09.03.2002.) napustio:

„Izvršio sam tužnu i časnu obavezu da Dankov roman „Abrahamova kći“ na molbu njegovog sina dostavim na adrese svih jevrejskih opština u Evropi sa kojim sam u vezi, ali i njegovim dragim prijateljima koji ga se sa poštovanjem sjećaju kao pisca i dugogodišnjeg filmskog radnika, ali prije svega – kao nezaboravnog čovjeka i dragog druga iz djetinjstva provedenog u krugu „bjelavske, sarajevske raje“.

HAGADA OSTAJE POD KLJUČEM

Kao što je poznato, Zemaljski muzej u Sarajevu je zatvoren od početka oktobra 2012. godine, i nema naznaka kada će i hoće li u dogledno vrijeme biti otvoren.

Nakon ove vijesti, došla je gotovo spasonosna vijest iz New Yorka, jer je čuveni Metropolitan muzej ponudio da u svojoj najprezentativnijoj dvorani, izloži Sarajevsku Hagadu, ako je potrebno i do 2016. godine.

Takva praksa je u međunarodnoj kulturnoj saradnji sasvim uobičajena, pa tako ovih dana se u Zagrebu izlaže stotinjak dijela iz Picassovog muzeja u Parizu, jer se Muzej renovira, a nakon toga će biti permanentno izložena samo u Parizu. Naravno, Tutankamon stalno putuje po svijetu i prava je sreća zateći ga u muzeju u Kairu.

Iz nekih, ne sasvim shvatljivih razloga, Hagada je dobila "zabranu putovanja" sa obrazloženjima koja idu od toga da se ako jednom ode, nikada više neće vratiti, jer će je Amerikanci valjda otići, otuđiti ili uraditi nešto treće, pa do toga da je Muzej svima neinteresantan ako u njemu nema Hagade, kao jednog od najvrednijih eksponata, te za njegovu daljnju sudbinu bez Hagade niko neće brinuti niti biti zainteresovan.

Posebno je čudno da je Bosna i Hercegovina propustila takvu šansu za svoju promociju, šansu koja se u prošlosti nije nikada pružila nikome u regionu, da svoje kulturno blago izloži u New Yorku – nezvaničnom centru svijeta. Ako znamo da Metropolitan posjeti 6,5 miliona gledalaca godišnje, ili preko 20.000 na dan, jasno je koja je to prilika bila za besplatnu promociju Bosne i Hercegovine. Oni glasovi koji su se čuli sa idejom "bolje je da 6,5 miliona dođe godišnje u Sarajevo da vidi Hagadu, nego da ona ide u New York", ili su neozbiljni ili ne znaju da je Hagada u našem Muzeju, koji godišnje posjeti manje posjetilaca nego Metropolitan u jednom danu, izložena samo četiri dana godišnje, a ne svaki dan, kako je to normalno. Ali, šta je kod nas normalno a šta nije, nije lako ustanoviti.

Nažalost, čak su se i u našoj Zajednici čuli glasovi da je bolje da Hagada ostane zaključana nego da ide u Ameriku, ali bolje je takve izjave i ne komentarisati, jer je očito da nisu ni dobronamjerne niti na nekim saznanjima fundirane, nego su proizvoljne i ishitrene date.

Bilo kako bilo, šansa je propuštena, Metropolitan je odustao od naše Hagade, koja eto, i ovaj Pesah dočekuje zaključana i do daljnjeg ostaje daleko od očiju svijeta koji bi je željeli vidjeti. Jedina je nada da ovo neće biti doživotna robija. **J. FINCI**

IZ AKTIVNOSTI "BOHORETE"

U posljednjem periodu "Bohorete" su bile izuzetno aktivne. Članice Ženske sekcije su za Purimsko sijelo pripremile bife sa mnogo ukusnih jela i radile su na podjeli hrane uz koju su učesnici sijela uživali u veseloj atmosferi do kasno u noć. 13. marta "Bohoreta" je organizovala tradicionalnu osmomartovsku čajanku, na kojoj su osim naših žena bile prisutne gošće iz drugih nacionalnih društava i nevladinih organizacija. Ugostile smo članice "Prosvjete", "Kola srpskih sestara", "Napretka", "Preporoda", "Merhameta", Slovenačkog društva "Ivan Cankar", udruženja "Renesansa" i "Žena ženi". Čajanka je protekla u izuzetno prijatnoj i svečanoj atmosferi. Uživale smo uz živu muziku, a imale smo zadovoljstvo i da gledamo nastup poznate sarajevske glumice Nade Đurevske. Ona nam je ispričala jednu šaljivu priču iz turskog perioda, a zatim nam je izrecitovala stihove Maka Dizdara. Njen nastup je popraćen velikim aplauzom.

Čajanku su posjetili i predstavnici slovenačkog vinskog podruma Dornberg, vlasnika Davorina Sleiko, koji su nas počastili njihovim vrhunskim vinom Dornberg 1224 Modri pinot, Vipavska Dolina.

Za kraj čajanke bila je organizovana tradicionalna tombola, na kojoj su izvučene mnoge simpatične nagrade. Gošće su izjavile da im je bilo izuzetno prijatno.

"Bohorete" su kao i svake godine i za ovaj Pesah, pripremile tradicionalno poslužnje za Seder večer i za posjetu gradskih zvaničnika koja je uslijedila dva dana poslije. "Bohorete" nisu zaboravile posjetiti bolesne i slabo pokretne povodom Pesaha.

Ženska sekcija ima u planu da organizuje pomen na naše u par posljednjih godina preminule članice i da da prigodan pomen tekst u dnevne novine. Pomen će se održati za pokojne članice: Militar Lelu, Grbić Adelu, Smoje Neru, Manušev Lotiku, Šošić Senku, Šlezinger Noru, Bahar Olgu, Jarhi Olgu, Vučjak Rahelu, Šešlija Olgu, Langof Simhu i Horvat Nezihu.

"BOHORETA" U SUBOTICI

Na poziv Jevrejske opštine u Subotici, delegacija naše Ženske sekcije, čuvene "Bohorete", bila je u zvaničnoj i vrlo, vrlo prijateljskoj posjeti ovoj staroj jevrejskoj zajednici na krajnjem sjeveru Srbije.

Šabat u Subotičkoj sinagogi, druženje se starim i mnogim novim prijateljima, posjeta Paliću i nadaleko čuvenoj subotičkoj pijaci ostaće u trajnoj uspomeni.

Domaćini su se potrudili, i u potpunosti uspjeli da budu odlični domaćini u svakom smislu te riječi. Zajedno je proslavljen Mojsijev rođendan, a druženju, pričama i pjesmi nikada kraja.

Vikend je brzo prošao, a kako sve lijepe stvari imaju i svoj kraj, tako je došao i povratak u Sarajevo, ali povratak uz pregršt uspomena, novih e-mail adresa i brojeva telefona, a bila je i poneka slika i naravno obećanje da će se ovakva druženja nastaviti.

Sa nestrpljenjem očekujemo da se ponovo vidimo, vjerovatno na Bašćaršiji, Vrelu Bosne ili na Trebeviću, uz nadu da ćemo biti barem toliko dobri domaćini kao naši subotički prijatelji. Šta reći na kraju, nego veliko vam HVALA na toplom gostoprimstvu i prijateljstvu.

Nekoliko jevrejskih praznika proisteklo je na bazi različitih legendi koje se zasnivaju na čudima. Legenda i čudo po kojem je ovaj praznik nastao potiču od svitka koji nosi ime „Megilat Ester“ (Knjiga o Esteri). To je jedna od pet Megilot. „Megilat Ester“ je zadnja od pet Megilot, a dio Tanaha postala je tek početkom nove ere. Za ovu radnju iz nje samo fikcija ili stvarnost. Jedna činjenica je jasna: Purim je u stvari galutski praznik kao i nekoliko drugih koji su nastali van zemlje Izraela – u progonstvu. Sami događaji su se desili u Perziji, za vrijeme cara Ahašfera (hebrejski Ahašferoša). Purim se slavi krajem zime, tj. na koncu februara ili početkom marta mjeseca, što odgovara po hebrejskom kalendaru 14. i 15. mjeseca adara. 15. adara je Šušan Purim, nazvan po prijestolnici perzijskog carstva. „Megilat Ester“ je uvijek bio predmet diskusija, zbog porijekla autora kao i sadržaja. To se, naravno, odnosi na historijsku tačnost svitka. U svitku (knjizi), koji je potpuno profanog sadržaja nigdje se ne spominje ni Bog, niti pak nijedno hebrejsko ime za istoga.

Zbivanja po legendi, su se dešavala na dvoru perzijskog cara Ahašferoša, koji je jednom prilikom pozvao caricu Vašti da se pojavi na dvorskoj svečanosti, što ona nije uradila. Ahašferoš je po savjetu svojih savjetnika prestao smatrati Vašti caricom, te je otjerao sa dvora. Nakon toga naredio je da se sakupe i dovedu najljepše djevojke iz cijeloga carstva na dvor, a od kojih će on izabrati novu caricu. Između ostalih, došla je i Estera (Hadasa, Mirta), koja je živjela sa stricem Mordehajem u samoj prijestolnici Perzije Šušanu. Ahašferoš je baš nju izabrao za caricu.

Glavni ministar dvora, Haman, je kovao zavjeru protiv Ahašferoša, a koju je čuo slučajno i Mordehaj. Saznavši da je Mordehaj, Jevrej, čuo razgovor o zavjeri, Haman je naredio da se svi Jevreji u Perzijskom carstvu pobiju, te da im se oduzme sve što su stekli. Da bi spasila svoj narod Estera je pozvala cara i Hamana na gozbu koju je za njih priredila. U toku gozbe ona je ispričala caru o zavjeri i organizatoru iste, Hamanu, a na pitanje ko joj je to dojavio rekla je da je to bio Mordehaj, njen stric. Car je naredio da se Haman objesi i na njegovo mjesto da se izabere Mordehaj, a da Jevreji budu priznati kao vrlo važan narod u cijeloj Perziji.

Vjerovatno su Jevreji u vavilonskoj

PURIM

dijaspori, legendu o purimskim događajima preuzeli od Vavilonaca, kod kojih je mnogo ranije postojao mit o njihovom vrhovnom bogu Marduku i boginji Ištar, (od kojih su u jevrejskoj varijanti nastala imena Mordehaj i Estera). Ti su bogovi bili u stalnom sukobu sa glavnim perzijskim bogom Mitrom. Osim ovoga, mnogi purimski običaji vuku korijen iz prastarog perzijskog praznika Nove godine, zvanog Farvardigan, koji je bio isto tako veseli praznik kao i Purim, na koji su se slali i primali darovi.

Purim vuče porijeklo od riječi „Purru“ ili „Buru“, koje su arkadskog ili starovavilonskog porijekla, a znače kocka

ili žrijeb. Po legendi Haman je kockom odredio dan uništenja Jevreja.

Purim je jevrejski narod počeo veoma rano slaviti, ali su ga vjerski autoriteti teškom mukom legalizirali, nakon mnogih diskusija. Jedno vrijeme pao je u zaborav. Svojevrsnu renesansu je doživio u doba Hašmonejaca i makabejskog ustanka, pošto je pomogao u moralnoj podršci ustanicima. (Pominje se u drugoj knjizi Makabejaca kao „Mordehajeve dan“). Purim, kao praznik, se slavi više od 2000 godina pošto je skoro svaka generacija Jevreja, morala da se bori za opstanak sa raznim opasnostima. Kao posljedica toga, još od srednjega vijeka pa nadalje, ustanovljeno je više takozvanih specijalnih (bolje rečeno lokalnih Purima). U našem regionu bila su poznata tri takva posebna Purima: Sarajevski Purim ili „Purim zatvorenika“, Purim di Ragusa (Dubrovački Purim) i Purim di Bilugradu (Beogradski Purim).

Sam praznik počinje postom „Taanit Ester“ (Esterin post) 13. adara koji traje samo tokom toga dana, a ne 24 sata. Na Arvid – Maariv (večernja molitva uoči Purima)

se na samom kraju čita Megilat Ester, za vrijeme koje se, na pomen imena Hamana, lupa po stolu ili nečim drugim stvarama buka. U kućama, poslije molitve, su ljudi još dugo sjedili, gostili se, a bilo je i igranja raznih društvenih igara. Kod sefardskih Jevreja pjevani su purimski kupleti „Complasi di Purim“ u kojima su opisani purimski događaji, a kod aškenaskih Jevreja je bio običaj da učenici talmudskih škola igraju igrokaze sa purimskim scenama, što se u neku ruku može smatrati kao prethodnica ili početak jevrejskih pozorišta.

Sefardski Jevreji su slali darove rodbini i prijateljima i to se zvalo „Platikus di Purim“ (po specijalno velikom tanjuru na kojem su bili darovi). Aškenazi su to zvali „Šlahmones“ (od hebrejskih riječi „Mišloah Maanot“ što znači slanje poklona).

Poseban običaj kod Sefarada je bio slanje kolača za familiju i rođake „Paralus konsuegrus“ i to „roskitas di alhašuf“ (kifle sa orasima), „čaldikas di aroz mulida“ (kolač sa rižom), „fularis“ (jaja u lisnatom tijestu) i slatke somune itd.

Interesantni su bili i vašari, održavani u svim većim gradovima u tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji. U Sarajevu je bilo više takvih vašara, održavanih u dvorištima sinagoga. U dvorištu „kurtižu“ starog hrama na Čaršiji prodavale su se maske i kolači kao i lutrija

„la buleta“. Posjetioci su se dovikivali i govorili „dali baratu al idjo“ (daj Jevreju jeftinije).

Popularne su bile i čestitke za Purim kao „Buen Purim“, „Buenos anjos“, „Kada anju mižuradu“ (dobar Purim, dobra godina, svaka sve bolja) itd. kod Sefarada, a kod Aškenaza „Git Pirem“ (Dobar Purim). Poznati su bili balovi i zabave (sijela) prilikom kojih su se ljudi, a naročito djeca, maskirali.

Po nekim autorima, jevrejska pozorišna umjetnost je dobrim dijelom počela purimskim igrokazima, u okviru kulturnih društava. Najstarija teatarska grupa je bila u okviru društva „El Progreso“ krajem 19. i početkom 20. vijeka u Sarajevu, čiju je djelatnost poslije I svjetskog rata preuzela „Lira“. Prve predstave su bile izvođene na duede-espanjol jeziku i to jevrejskih autora, a kasnije i na srpsko-hrvatskom jeziku. Društvo „Matatja“ je, pored tih igrokaza, bilo poznato u regionu i po premijerama više djela Laure Papo-Bohorete.

Sarajevo, 21.2.2012
Prof. Kamhi David

PESAH

Kao i većina praznika, Pesah je vezan za historijski razvoj jevrejskog naroda. Prva stepenica toga razvoja bio je period nomadskog života, a druga je bila vezana za poljoprivredu i podizanje naselja. Tek u trećoj fazi je nastala Jevrejska država, a judaizam je postao religija. Četvrta faza počinje od rušenja Hrama u Jerušalaimu 70. godine, te nastanka jevrejske dijaspe. Do konačnog formiranja skoro svih važnijih praznika došlo je tek tokom srednjeg vijeka u Francuskoj, Njemačkoj i sjevernoj Italiji, kada su se pojavile prve knjige o običajima „Minhagim“. Prvi nazivi praznika su bili „Hag“ (od korijena riječi slaviti, ići u krug), Moed (određeno mjesto ili vrijeme), te Jom Tov (dobar dan).

početak žetvene sezone, kad se u toku sedam dana nije smjela jesti kvasna hrana. Reformom kralja Jošije (630-te godine p.n.e.) su konačno dokrajčeni stari kultovi, a žrtva se

Prvi nazivi praznika su bili „Hag“ (od korijena riječi slaviti, ići u krug), Moed (određeno mjesto ili vrijeme), te Jom Tov (dobar dan).

mogla prinostiti samo u Jerušalaimu. Pesah će vremenom postati praznik koji slavi uspomenu na izlazak Jevreja iz Egipta. Bez obzira na to, Pesah je

U Hagadi (priča, kazivanje) koja se čita za vrijeme blagovanja, date su detaljne upute o toku praznika, rasporeda uzimanja specijalne hrane, kao i o konzumiranju kašer vina. Na prazničnom stolu nalazi se slijedeća simbolična hrana:

3 macot (macesa-beskvasni hljeb)	
Bejca (jaje)	Zroa (krilo od peradi ili koljenica od jagnjeta)
Maror (gorke trave)	
Karpas (list celera ili peršuna)	Haroset (mješavina dijelova jabuka, oraha plus vino)

djelomično praznik koji obilježava početak žetve i prinošenje jednog „omera“ ječma (oko 4 kg.) u Hramu. Ime Pesah je prvobitno označavalo samu žrtvu, ali i obred žrtvovanja, a poslije je, po nekim hahamima, poteklo od glagola „pasah“ (preći, preskočiti). Taj termin je nastao kad je Adonaj poslao Egipćanima deset pošasti, od kojih je tek zadnja, najteža, pomor prvorodjenih sinova, natjerala faraona da dozvoli izlazak jevrejskog naroda pod vođstvom Moše Rabenu-a iz Micraima (Egipta).

Nakon razaranja Hrama u Jerušalajimu, centralnog mjesta za prinošenje žrtava, došlo je opet do promjene u načinu slavljenja praznika. Pesah će postati porodični, kućni praznik 14. nisana (mart, april), na zajedničkoj porodičnoj večeri zvanoj Seder (red), podsjećalo se na legendarni izlazak iz Egipta. Cijelo veče je bilo u znaku simbolike, a za djecu imalo poučan karakter, da bi djeca postavljala pitanja zašto se to tako slavi, a i da ne bi zaspala tokom duge večere. Vremenom su nastupili i novi propisi po kojima se kuća trebala dobro očistiti i pripremiti za praznik; od pranja specijalnog suđa do fiktivne prodaje kvasca koga u toku praznika nije smjelo biti u kući. Svi ovi propisi su razrađeni u Talmudu, u odjeljku „Pasahim“, po kojima i danas slavimo Pesah.

Niti jedan praznik u sebi ne sadrži toliko jevrejskog duha i još više komplikovanih obreda. Pripreme za praznik su počinjale odmah poslije Purima (u Sarajevu, kao i u mnogim sefardskim sredinama pjevala se pjesma „Purim, Purim lanu, Pesah ja sta in la manu“ u prevodu: „Purim, Purim prodje, a Pesah je već pod rukom“-

Tokom „ Sedera šel Pesah“, koji je počinjao u predvečerje 15. nisana, na stolu, u specijalnoj posudi sa jelima

za Pesah, morala se nalaziti pred domaćinom i „Hagada šel Pesah“. Jela su se nalazila u specijalnoj činiji „Keara šel Pesah“, koja se koristila samo za tu priliku, poredana na poseban način, kao i zdjelice sa slanom vodom i sirćetom.

Bejca (jaje) je simbol života, Maror nas podsjeća na gorke dane u ropstvu, Zroa na pashalnu žrtvu, Karpas na muke u sužanjstvu, Haroset na malter kojim su Jevreji gradili piramide. U toku Sedera se ispijaju četiri čaše vina (crnog ili ružice) i ostavlja čaša za proroka Elijahah.

Dijelovi Hagade šel Pesah su: Kadeš (blagoslovi), Urhac (pranje ruku), Karpas (uzima se celer ili peršun uz blagoslov), Jahac (uzimanje srednjeg od tri macota i sklanja

Afikoman), Magid (priča o izlasku), Rohca (pranje ruku sa blagoslovom), Moci maca (prvi zalogaji macota), Maror (uzimanje hrena ili gorkih trava), Koreh (uzimanje macota plus marora), Šulhan oreh (postavljen sto), Cafun (uzimanje Afikomana), Bareh (blagoslov za jelo), Nirca (čita

Ime Pesah je prvobitno označavalo samu žrtvu, ali i obred žrtvovanja, a poslije je, po nekim hahamima, poteklo od glagola „pasah“ (preći, preskočiti).

se Hallel-blagoslovi). Poslije Halela se više ne jede, ali se čita Hagada do kraja. Nakon što se popije zadnja čaša vina i kaže: „Le Šana haba be Jerušalajim“ (iduće godine u Jerušalajimu), služi se večera.

Hagada šel Pesah su već od početka srednjeg vijeka, pa i do danas iluminirane. Sarajevska Hagada nastala 1350.g. u Barceloni je jedna od najljepših na svijetu.

U Sarajevu, do prije II svjetskog rata, bio je običaj da domaćin pjeva dobar dio tekstova iz Hagade, kad se slavilo kod kuće, a u sinagogi je to radio hazan (predmolitelj). Napjevi iz Hagade koji su se pjevali su: „Kama malot“, „Kvantus gradus buenus“ (koliko dobroga), „Gaal Israel“ (izlazak Jevreja iz Egipta), „Bendičo Tu Adonaj“ (blagoslovljen da si Gospode), „Kadeš“ (posveti), „A Lahmanja“, „Este pan de Afrision“ (ovaj hljeb bijede).

Na samom kraju Sedera se pjevaju napjevi: „Dajenu“ (bilo nam je dovoljno) kao i dva najpopularnija kod Sefarada; „Had Gadja“, „Un kavritiku ke mi mirko mi padre“ (jare koje mi je kupio otac) i „Unu es el Krijador“ (jedan je Bog).

„Pesah Šeni“ ili „Pesah Katan“ ili „Pesah di lus Tinjuzus“ (drugi Pesah) su sinonimi za 14. ijar (april). Njega su slavili svi oni koji nisu mogli prisustvovati na Sederu.

Mr. Kamhi David,
Red. Prof. Sarajevskog Univerziteta
u penziji

DUŠA VELIKOG MAESTRA

(LA ALMA DEL GRAN MESHTRE)*

Eksterier-enterier-mizanscen (Jevrejski trg u Mariboru). Bina postavljena uz južni zid sinagoge. Na lijevoj strani bine postavljen je stol za Seder večeru prekriven bijelim stolnjakom. Na stolu je obredna sedmokraka menora, pored nje hagada i Seder tanjir na kojem je tradicionalna hrana: maces, pileća krilca, kuhana jaja, gorke trave, slana voda, haroset (mješavina mljevenih oraha, naribanih jabuka, datula, cimeta, vina i meda) itd. Pored većeg stola je jedan manji sa zdjelom i bokalom od keramike za pranje ruku). Muzika: »Sjećanje na Alhambru« u izvođenju Andres Segovie na gitari. Na trg dolazi glumac na biciklu; obučen je u crno odijelo, bijelu košulju i ima kipa na glavi. Parkira bicikl uz zid nekoliko metara od bine, odmjerenim korakom penje se uz binu, odlazi do malog stola, uzima bokal sa vodom, te sipa vodu prvo po jednoj, a zatim i po drugoj ruci, otresa ih i briše ruke. Zatim prilazi velikom stolu, upali jednu svijeću na menori, uzima hagadu, okrene se prema publici, muzika utihne:

Buenas noches keridos amantes de la agada de Saray!

Vos favla la alma del autor de este libro del kuerpo emprestado de un aktor!

Dobro večer dragi prijatelji Sarajevske hagade!

Govori vam duša autora ove knjige u posuđenom tijelu jednog glumca.

Naravno, neću vam govoriti o onoj sferi u kojoj egzistiraju i komuniciraju duše bivših smrtnika, jer je jezik te komunikacije polivalentan i multimedijalan, ali sigurno neprevodiv na jezike ovoga nekada moga, a sada vašeg materijalnog svijeta. Ljudi su još od Platona spekulirali šta se događa sa čovjekovom dušom kada mu tijelo klone na svom neizbježnom kraju. Antički mislilac je njenu besmrtnost izvodio iz saznanja da je to naprosto tako, jer je dovoljno da imamo ideju (misao) o njenoj besmrtnosti. No, sama besmrtnost nije toliko važna i privlačna kao mogućnost komunikacije sa takozvanim srodnim, bogatim i zanimljivim dušama.

Prvo, nešto što mi se čini važnim, a tiče se dječije duše koja je čista, spontana i beskonačno radoznala. Dijete, kad pokaže prve znake svoje kreativnosti i imaginacije, ukazuje nam na nešto što sam razumio tek kao odrastao čovjek, a to je ona univerzalna povezanost s vasionom, Prirodom ili Bogom. Zašto se ta pupčana vrpca kod većine kasnije prekine i iščezne, a samo rijetki je sačuvaju i nadgrade teško je tačno objasniti. Bliski su mi stari kabalisti koji su tumačili da se nekada komunikacija između čovječanstva i Prirode odvijala bez prepreka. Riječi nisu bile potrebne, jer su se ljudi sporazumijevali mislima, takoreći telepatski. To je bilo vrijeme jedinstva i cjelokupno čovječanstvo je bilo jedan narod. No u Mesopotamiji, toj kolijevci čovječanstva, ljudske želje

su rasle i postajale sve više egoistične. Ljudi su počeli mijenjati Prirodu koristeći je samo za sebe. Namjesto da joj se prilagođavaju, mijenjali su je u skladu sa svojim potrebama i interesima. Sve su se više otuđivali jedni od drugih i od same Prirode. Ljubav je zamijenilo neprijateljstvo, pohlepa i egoizam su bili sve veći. To je imalo za posljedicu da se nekad jedinstven narod počeo dijeliti. Prvo se je rascijepio na dvije skupine; jedni su otišli na istok, drugi na zapad. Nastali su brojni jezici. Biblija to razdoblje imenuje PADOM BABILONSKOG ZIDA. Različiti jezici su otuđili ljude, izazvali nerazumijevanje i razne druge smetnje u njihovim aktivnostima. Hebrejska riječ za nerazumijevanje je BILBUL i po njoj je glavni grad Mesopotamije dobio ime Bebel (Babilon). Povratak skladnom životu sa Prirodom, altruizam i odbacivanje egoizma jedini je način da se čovječanstvo vrati na pravi put i spasi.

Kada sam počeo dobijati prve poduke iz kaligrafije i slikanja minijatura na biblijske teme moj me je učitelj poslao u Kordobu koja je tada bila najveći grad u Evropi (100.000 stanovnika) i imala je biblioteku sa preko 400.000 knjiga i rukopisa što je bilo više nego u cijeloj tadašnjoj kršćanskoj Evropi. U biblioteci su se nalazile već dugo vremena zaboravljene i zabranjene knjige Zapada. Dok su evropski kaligrafi prepisivali tek par klasičnih tekstova, koji su se sačuvali pod barbarskom vladavinom, islamski i jevrejski znanstvenici su sada predstavili Evropi indo-arapsku numeraliku, višu matematiku, nove medicinske tehnike i novi pristup antičkoj filozofiji. U biblioteci sam

vidio bezbrojne kaligrafske rukopise, originale i prepise pisane arapskim, hebrejskim, armenskim, starogrčkim, latinskim i da ne nabrajam. Posebno su me očarale iluminacije, minijature u boji kojima su veliki majstori ovog likovnog umijeća oslikavali stare i nove rukopise i knjige. Između ostalih tu je bila odlična kopija kršćanskog molitvenika pariskog majstora Honorea napravljenog za francuskog kralja Filipa Lijepoga iz 13. stoljeća. U knjižnici sam se sprijateljio sa jednim Egipćaninom, kaligrafom i minijaturistom od koga sam dosta naučio, između ostalog i da igran drevnu perzijsku igru šah. Jednom prilikom, dok me je podučavao ovoj drevnoj igri, rekao mi je: »Minijatura ti je u kaligrafiji isto kao i minijatura u šahu – sa što manje dobrih, pravih poteza dobiti partiju.«

Kada sam, Bogu hvala, dobio narudžbu za Hagadu, zbog koje smo se večeras okupili, imao sam iza sebe nekoliko uspješnih radova, ali niti jedan do tada nije u meni pobudio takvu strast i toliku odgovornost da dam sve od sebe i napravim knjigu koje se ja neću postidjeti, a bogati naručilac pokajati što je baš mene izabrao za njenog autora. A sve je počelo sa riječju, iščitavanjem Starog zavjeta. Potom su se rojile slike a onda izrada studija koje prethode svakom ozbiljnom radu. O bojama bih rekao samo to da one nisu samo ono što vidiš, nego i ono što čuješ ili mirišeš. Poznao sam slikara koji je, kako je sam govorio, cijelog života pokušavao da naslika muziku makova na vjetru.

Mnogi su se pitali odakle mi ideja da prve iluminacije u Hagadi posvećene Genezi, stvaranju svijeta, prikazem u

sferičnom obliku tj. Zemlju kao kuglu. Pa zar nije okrugla!? Trebalo je samo gledati u vedrim noćima pun mjesec ili prekrasne zalaske sunca u Andaluziji ili se sjetiti i pročitanih tekstova Demokrita i Leukipa, pa da se rješenje forme nametne samo od sebe. Moja Hagada se može posmatrati i kao neki srednjovijekovni strip koji slikovnim pismom pripovijeda starozavjetne priče i legende. Poznato je da su je zbog toga, ali i nedostatka papira i djeca voljela te da su na marginama ostavila neke svoje tragove.

Iako nigdje u knjizi nisam zapisao svoje ime i mjesto nastanka što u ono vreme i nije bio običaj čini mi zadovoljstvo da je ta knjiga dolaskom u Sarajevo dobila svoje današnje ime po mjestu u kome se skrasila nakon višestoljetnih lutanja, ali i prije svega što su ljudi koji su joj bili bliski cijenili njenu svestranu vrijednost i bili spremni vlastite živote staviti na kocku da bi je spasili da ne padne u krive ruke. Svaki put kada joj je prijetila neka opasnost bio sam, pardon, moja je duša bila, kao nevidljivi anđeo čuvar pored nje: i kad ju je pregledavao venecijanski ili rimski inkvizitor, i kada su je nacisti u Drugom svjetskom ratu htjeli oduzeti, kad je par godina poslije bila ukradena pa ubrzo vraćena ili kada su u zadnjoj balkanskoj klanici ponovo na iskušenju bili životi onih koji su je spasili. Naravno, bio sam u blizini za vrijeme Seder večeri kada su se porodice vlasnika hagade okupljene za prazničnom trpezom predavale ritualu praznika i sjećanja na izgon Jevreja iz faraonskog Egipta.

/Pauza u kojoj glumac pride stolu, na trenutak spusti knjigu, naspe crno vino u čašu, popije gutljaj, ponovo uzme knjigu i nastavlja/:

Engleski matematičar i mistik Awigdor Pawsner, moja srodna duša, možda je najradikalnije izrekao misao o značaju umjetnosti za čovječanstvo, kada je rekao:

»Ako tražiš pakao pitaj umjetnika gdje je! Ako nema umjetnika, to znači da si već u njemu.«

I na kraju, a kao što znamo kraja nema, čemu svjedoči i moja duša u tijelu ovog izvrsnog glumca, ne mogu a da se ne sjetim riječi moga oca čija je duša već bila pripremljena za odlazak u drugu sferu :

SEA LOKE SOS I DA LO MEJOR DE LOKE TIENES I PUEDES ! BUDI ONO ŠTO JESI I DAJ OD SEBE NAJBOLJE ŠTO IMAS !

CHALOM !

Poslije naklona publici, glumac vrati knjigu na sto, sjedne na bicikl i odveze se. Muzika na gitari prati njegov odlazak.

Enver Dragulj

**«Duša velikog maestra» je dio multimedijskog projekta SARAJEVSKA HAGADA koji je u okviru MARIBOR EVROPSKA PRIJESTOLNICA KULTURE i EVROPSKI DAN JEVREJSKE KULTURE predstavljen 2. septembra 2012. u Kulturnom centru Sinagoga u Mariboru. U tekstu su neki dijelovi prevedeni na Ladino (jezik španskih Jevreja) na čemu sam zahvalan mom prijatelju Jakobu Finciju.*

Poznate Sarajlije - Oskar Danon

Oskar Danon, pretvoren u glazbu

Preko puta Hotela Europa, pa malo niz ulicu, jedna je stara austrijska zgrada u posljednjem ratu stradala od granate, tako da na gornjim katovima više nitko nije živio. Dugo je, iz jednog balkona, ili možda prozora, ne sjećam se više, a ne mogu provjeriti, jer ne živim u Sarajevu, raslo stablo. Ne znam koje je bilo vrste, ni kako je sjeme doletjelo gore, ni gdje je pronašlo zemlju u kojoj će se začeti, ni kako je uspjelo izrasti tako granato i zeleno, pravo stablo, gore negdje u visinama, tamo gdje više nije bilo ljudi. Gledao sam ga kad god bih krajem devedesetih došao u grad, i sve do dvijetisućite, a onda je 2002. ili 2003. stabla nestalo.

Baš u toj kući rodio se Oskar Danon, prije tačno stotinu godina, 7. veljače 1913., u dobrostojećoj građanskoj porodici, od oca visokoškolovalanog trgovca, vlasnika više dućana, i majke koja je lijepo svirala klavir. Stari Danon bio je vlasnik kuće iz čijeg će najvišeg kata jednom izrasti stablo.

Prvi džez orkestar u Sarajevu

Danon je pohađao Prvu gimnaziju, u kojoj se zarazio komunizmom i džez muzikom. Kao petnaestogodišnjak, učenik petoga

razreda, s prijateljima osniva Bobi džez ansambl, u kojem svira klavir. Bio je to prvi džez orkestar u povijesti Sarajeva. Godina 1928.

Pet godina kasnije odlazi u Prag i studira filozofiju, te kompoziciju i dirigiranje. Diplomirao je i odbranio doktorsku tezu na temu Claudea Debussyja i impresionizma u glazbi. Po studiju se vraća u Sarajevo, koje tih predratnih godina - kao i svaki put pred rat - doživljava svoje zlatno doba. Formirana je Sarajevska filharmonija, osnovan je Collegium Artisticum, a Danon se druži, stvara, umjetnički i politički djeluje sa svojim generacijskim drugovima, redom

FOTO: Miodrag Trajković
Piše: Miljenko Jergović

ljevičarima i komunistima: Danielom Ozmom, Vojom Dimitrijevićem, Ismetom Mujezinovićem, Emerikom Blumom, Jahielom Fincijem, Pavlom Goraninom, Miljenkom Cvitkovićem...

Taksijem u partizane

Šesnaestog srpnja 1941, desetak dana pred izbijanje ustanka, Danon iz Sarajeva - gdje je prethodnih mjeseci živio u strogoj ilegali - bježi taksijem u partizane. U taksiji, na Bjelavama, sjeo je sa Slavišom Vajnerom, budućim Čičom, i sa Slobodanom Principom, drugom Seljom.

Kako je bio tamne puti, Danon je u partizanima ponio nadimak - Cigo. Kada je pjesnik Vladimir Nazor pridružen Vrhovnome štabu, drug Cigo je dobio borbeni zadatak da se brine da Nazoru nikada ništa ne usfali, te da ne izgubi glavu u neprijateljskim ofanzivama. U skladu s partijskom konspiracijom,

nije mu rekao ništa o sebi, pa ni to kako se zove. Jednom je, ushićen obrazovanošću svoga pratioca, Vladimir Nazor uskliknuo kako Tito mora dobiti rat ako ima ovako pametne i školovane - Cigane.

Danonovi roditelji su, zahvaljujući brizi komšija, uspjeli preživjeti rat, tako što su prebjegli na teritorij koji je kontrolirala Mussolinijeva Italija. Oboje su poslije rata emigrirali u Ameriku. Majka je radila kao kuharica u jednome jevrejskom staračkom domu u Detroitu, dok je otac bio domski ekonom. Bili su manje, više sirotinja. Kada je, sredinom šezdesetih, otac umro, majka se vratila u Sarajevo. Umrula je 1972.

Ritmovi nemira

Oskar Danon živio je u Beogradu, gdje je dvadesetak godina bio direktor Opere i profesor na Muzičkoj akademiji. Odigrao je veliku ulogu na društvenoj i umjetničkoj rehabilitaciji glazbenika koji su se tokom rata ogriješili tako što su sudjelovali u javnom i kulturnom životu ili su odlazili na turneje po Hitlerovoj Njemačkoj. Oskar Danon je Zagrebu i hrvatskoj kulturi vratio pijanisticu Melitu Lorković, tako što je početkom pedesetih s njom iz Beograda doputovao u Zagreb, da Meliti priredi veliki solistički koncert, uz pratnju Zagrebačke filharmonije, kojom je on dirigirao. Začudo, hrvatska mu kultura, to jest njezin glazbeni dio, to nikada nije zaboravila.

Tokom devedesetih i dvijetisućitih, po pola godine je živio u svojoj vikendici u Baškoj, na otoku Krku, a drugo pola u Beogradu. Objavio je memoarsku knjigu (u suradnji s novinarkom Svjetlanom Hribar) "Ritmovi nemira", a malo pred smrt, tek kao devedesetpetogodišnjak, postao je i član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Umro je 18. prosinca 2009. u Beogradu. Bilo je to prvo ljeto koje nije proveo na Krku.

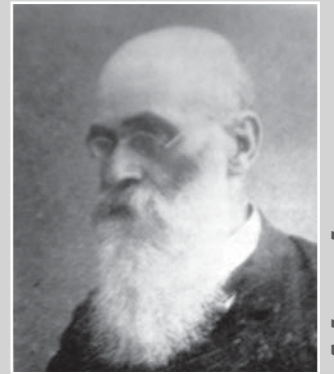
Oskara Danona upoznao sam tri godine ranije, u Opatiji, na Bejahadu, tradicionalnoj kulturnoj manifestaciji Jevreja s područja bivše

Jugoslavije. Nekoliko smo večeri sjedili, pili vino i razgovarali. U duši je bio mlad čovjek, svježih interesa i saznanja, pa ga je trebalo nagovarati i navoditi da priča o dalekoj prošlosti. Više ga je zanimala današnjica. Ali kada bi pripovijedao o davnim danima, trudio se da pronađe neku anegdotu, vic, nešto što će priču olakšati i relaksirati, osloboditi je suvišnog mraka i težine. Nije on ništa prešućivao, ali je nastojao da svakakvu nesreću i tragediju ispriča tako da slušatelja oslobodi potrebe za sućutnim potvrđivanjem.

Bio je tolerantan čovjek. Valjda nisam tolerantnijega sreo. Imao je razumijevanja za sve, a kada bi pripovijedao o zlu, činio je to nastojeći da mu ne pridodaje nikakva i ničija nacionalna ili vjerska obilježja. Bio je Jevrejin, bio je Židov, nije to ničim dovodio u pitanje, ali nije se preko te pripadnosti legitimirao. Ako bih, na osnovu opatijskih i jednoga kasnijeg beogradskog razgovora, govorio o načiinima na koji mi se Oskar Danon predstavljao, o prioritetima u nizanju njegovih identiteta, rekao bih da je on bio: prvo muzičar, zatim Jugoslaven, pa komunist ili ljevičar, a tek onda Jevrejin. A Jevrejin je bio po Sarajevu, sarajevski Jevrejin, iz centra grada, s ruba Baščaršije... To, naravno, ne znači da je bio manje Jevrejin od nekoga tko je u sebi više Jevrejin, nego bilo šta drugo. Upravo suprotno: time što je najprije bio muzičar, potom Jugoslaven i ljevičar, Danon je bio mnogo više Jevrejin nego netko tko je samo Jevrejin.

Na rastanku mi je, ne bez nekog očaja, rekao: "Devedeset i pet, to je zastrašujuća starost. Zastrašujuća!" Nisam ga mogao razuvjeriti, ni utješiti, iako je dobro izgledao, imao je čvrst stisak ruke, vrlo mirne prste i savršen sluh. Bila je to jesen 2008, a Beograd je bio u magli i smogu. Njegova zgrada, u samome centru grada, stotinjak koraka od Narodnog pozorišta, bila je okružena šumovima, bukom i vrevom velelegrada, ali u njegovom stanu je bila savršena tišina. Savršeno mjesto za glazbu. Ako se čovjek u času svoje smrti u nešto pretvori, Oskar Danon se pretvorio u glazbu.

Priredio: Eli Tauber

Abraham
Kapon

Abraham Cappon se rodio u Ruščuku 1853. g. Živio je u Ruščuku, Nikopolju, Plevni, Sofiji, Varni, Carigradu, Ploestiju i Sarajevu. Česte promjene mjesta boravka odraz su jednog burnog života, punog dinamike, pouzdanja i vjere u sebe. Stekao je veliko životno iskustvo i znanje o svim sredinama kroz koje je prošao.

Bio je rabin, pjesnik, propovjednik, pisac drama, vlasnik i urednik „La Alborade“, literarnog časopisa koji je izlazio na jevrejsko-španskom jeziku u Sarajevu 1900. i 1901. godine. Bio je vrlo aktivan u svim jevrejskim zajednicama u kojima je radio. Stalno se borio protiv vijekovnih predrasuda, stalno je tražio progres i sve ono što je novo. Isticao se iznad svojih savremenika svojom kulturom.

U Sarajevo je došao 12. maja 1900. gdje je ostao do kraja života. Umro je u 77. godini, 21. septembra 1930. godine.

Objavio je dvije zbirke pjesama, 1922. god. u Beču, „Poezijas“ i „Versifikation de los versos de Salomon“ na jevrejsko-španskom jeziku (Ladino). Kapon je pisao stihove s nevjerovatnom lakoćom i vještinom.

Međutim, kada je riječ o novinarstvu, a posebno o istraživačkom novinarstvu, treba istaći njegovu presudnu ulogu i snagu da podstakne istaknutog privrednika, ali i pjesnika i istraživača, Zekki effendiju Rafaelovića (Moise Rafaela Atiasa) da počne za njegov časopis „La Alborada“ (Zora) istraživati istoriju Jevreja Bosne i Hercegovine.

Njegova posvećenost se vidi u studijama u kojima je obrađivao jevrejske teme. On nije nosio evropska odijela, nego tradicionalnu otomansku odjeću, prosječnog građanina Sarajeva. Kapon je do kraja života radio kao vjerski i sekularni nastavnik.

Iz knjige

“Deset izgubljenih godina”

Piše: Albahari Albert Avraham

Rodio sam se u Sarajevu, 26. 11. 1937. god, majci Erni Elazar i tati Hariju Albahariju. Moji roditelji potječu iz dvije velike sefardske porodice: i u majčinoj i u očevoj porodici bilo je osmoro djece - po sedam sestara i jedan brat. Tata i njegov brat Jehuda bili su krojački pomoćnici kod g. Altarca. Mama je kao mlada pjevala u horu “La Lira” pri Benovolenciji. Sa horom je bila u Palestini gdje su pjevali na “Zimrija” 1934. god.

U sjećanju su mi ostale slike doživljaja za koje sam siguran da su se desili prije okupacije u aprilu 1941. Sjećam se odlaska sa mamom u posjetu noni Beji na “Nadmline” i noni i dedi Albahari u Vuka Karadžica 21. Sjećam se radnje za žito nekog strica Elazara na Bašćaršiji koga sam par puta posjetio sa mamom, i dosta scena i događaja iz naše kuće i dvorišta u Kovačevoj ulici broj 9. Vrlo dobro i bolno se sjećam putovanja fijakerom u bolnicu i crne sobe doktora za oči, nakon što me je u našem dvorištu udario kraj oka mljekarev konj.

U sjećanju mi je ostao i jedan događaj koji dugo nisam razumio – nisam shvatao o čemu se radi. Rano ujutro, tata, mama i ja idemo uz brdo. Hladno je, ima snijega i smrznutih lokvi koje ja moram da lomim nogama. Mama, tata i ja, sa još puno ljudi - odrasli u veseloj atmosferi pakuju kufere i zafrkavaju se u jednoj velikoj sali sa krevetima. Godinama nisam razumio čega se ja to sjećam, zašto moji roditelji vode malo dijete nekud uzbrdo, po snijegu? Nakon puno godina, pročitao sam da su ljudi iz grada pobjegli na brdo kad je počelo bombardiranje Sarajeva. Kasnije mi je pričao Jakica Gaon, prijatelj mog oca, da su puno puta išli sa društvom u dom “Prijatelji prirode” na Crepoljsko polje iznad Sarajeva. To je bila ta sala i to društvo koje smo usput sreli kad smo pobjegli od bombardiranja i to je bio taj događaj kojeg se sjećam.

U aprilu 1941. godine, kad su Nijemci okupirali Sarajevo, imao sam tri i pol godine.

Najednom je moj tata Hari Albahari nestao, on je uhapšen kao komunista i odveden u Jasenovac. Sjećam se, da

sam sa mamom bio u kancelariji, vani je visila njemačka zastava. Mislim da je to bio još jedan mamin pokušaj da oslobodi tatu. Preko puta kuće mog dede u Vuka Karadžića je stanovao njemački oficir koga smo mama i ja posjetili, izgleda da je i preko njega mama probala da nam vrati mog tatu.

U decembru su odveli mene i mamu u zgradu Benovolencije. To je bilo prije nego što su sviju poslali u akovo. Mi smo se popeli na kamion koji je stajao na Mejtašu kraj templa, blizu mog dede na Bjelavama i odveli nas dole. To mi je pričao 1988. god. susjed mojih godina s kojim sam se igrao u dvorištu moje kuće. Sjećam se da je u toj zgradi bilo tijesno, atmosfera je bila teška, ljudi zabrinuti i djeca koja plaču. Dobili smo neku supu i mali okrugli kruh. S druge strane porozora, na bijelom snijegu, vidio sam vojnika obučenog u vojni kaput, sa puškom i bajonetom, koji je išao tamo i natrag. Interesantno je da ostale događaje uopšte ne pamtim.

Moja tetka, Angela Elazar, je došla u tu zgradu da posjeti mamu i mene. Kad je izašla, u naručju je držala mene. Stražar je pitao: “Koje to?” Ona je odgovorila: “To je moj unuk, ne sječaš se da sam s njim ušla???” U dvorištu njene kuće su već stanovali Nijemci.

Ne znam koliko vremena sam bio kod tetke. Danas znam da je Moni Elazar, brat moje mame, poslao kurira da proba da izvuče njegovu mamu, moju nonu Beju, iz Sarajeva za Split. Kurir je zakasnio, moja nona i moja majka, majčine i tatine sestre su odvedene u Đakovo. Poslije je taj je kurir mene odveo Moniju u Split.

Početak 1942., ja sam u Splitu. Prva stvar je bila posjet kod frizera u Starom gradu, gdje su ošišali moje fine plave lokne koje je moja mama nje govala. Moni me je predao časnim sestarama da me kao blago čuvaju i obećao da će se vratiti da me uzme. U prvo doba nisam bio sam u Splitu, bio je Moni i bili su Nada i Milan Zon sa Nadinim tatom “barbadedo” u njegovom stanu. Bila je tamo i Berta Aškenazi, Nadina sestra sa sinom Cvijem mojih godina. Svi su čekali da se Paula, Nadina kćerka oslobodi iz zatvora.

Ja sam bio nedaleko u dječijem domu “Svetog Josipa” sa još 51-nim djetetom.

5. decembra, 1942 god, sve se odjedanput prevrnulo. Nijemci su bombardirali Split, naš dom se srušio, ostali smo bez krova nad glavom. Časne sestre, Koritas i Cecilija sa 52 djece lutaju po gradu i traže mjesto da nas sklone. Nešto malo prije tog togađaja, Nada, Barbadedo, Milan i Paula su otišli u partizane, ostao sam sam. Naše časne sestre su našle mjesto i sklonište u klosteru u Lovretskoj ulici broj 9, tamo su nas primili na kratko vrijeme od 5.12. do 24.12. 1942. god. Godinama nisam zaboravio tih dvadeset dana, oni su ostavili kod mene teška i bolna sjećanja za koja sam našao razjašnjenje tek 1988. god.

Čim smo stigli u kloster u Lovretskoj, atmosfera se promijenila, kažnjavali su nas za svaku i najmanju sitnicu. Dobivali smo batine, kazne su bile kleknuti na sol ili kukuruz da više boli. Najgore je bilo što nismo smjeli da idemo u klozet kad smo trebali, nego kad su nam dozvolili. Takve kazne i još gore stvari su se dešavale ako bi se neko dijete upišilo za vrijeme molitve. Tako smo sjedili i držali ruke dole da bi mogli da se strpimo, ljuljajući se i čekajući dozvolu. Nakon tih teških dana koje nikada neću zaboraviti, Opština je našla za nas dom u Sokošanskoj ulici broj 2. Odjedanput se vratio mir i njega kakvu smo trebali, mogli smo ići u klozet kad je bila potreba i niko nas nije kažnjavao nizašta. Nakon što su svi moji napustili Split, časne sestre su me krstile i prozvale Anton. Bila je neka ceremonija i bili su kumovi o kojima ništa ne pamtim. Mnogo puta sam se molio da mi se majka vrati, ali niko nije čuo moju molitvu. Mnogo puta smo se sakrivali od bombardiranja u podrumu ležeći na krompirima koji jako smrde kad istrule. Jeli smo neki kruh sa bijelim lukom.

Nakon oslobođenja Splita, Opština nas je prebacila u školu kod drugih časnih sestara.

Tu smo već bili đaci, išli smo u školu i učili i šetali po gradu. Nastupali smo sa crvenom pionirskom maramom pjevajući nove pjesme. U školi su se spremali za neku priredbu u kojoj su pjevali dalmatinske pjesme, iako nisam učestvovao na tim pripremama naučio sam sve pjesme i pjevao sam. Jednog dana je došao Moni Elazar obučen u partizansku uniformu, sa pištoljom na opasaču i tražio Batu. Poslali su ga u školu gdje sam bio. On je tražio Batu kojega je dao na čuvanje. Pošto časne sestre nisu znale koji je to Bato i nisu me dovele, on se naljutio i sa pištoljem u ruci

rekao: “Ako ne dovedete moga Batu ja ću ovdje prevrnuti kamen na kamen dok ga ne nađem”. One su me našle. Ne znam koliko vremena sam bio u Splitu kod Monija dok me nije poslao u Sarajevo da se Jevrejska opština brine za mene. U jesen 1945. god, sam se našao kod časnih sestara u Sarajevu. Već u zimu, sjećam se kako smo klizali dole u školi na đačkim tašnama od kartona koje su nakon dva, tri spuštanja jednostavno nestale. U tom domu smo izgleda bili samo mi djeca koja su izgubila roditelje. Onda nisam razumio zašto su mi dali da jedem zajedno sa muslimanima, - nisam imao pojma ko su muslimani i zašto jedem s njima. Dosta brzo sam doznao da se ipak neko brine za mene, to je bila Jevrejska opština. Brzo sam naučio da silazim u grad, cijeli put sa vrha Bjelava do Opštine preko Miljacke. Saznao sam da u gradu imam nekog od porodice, ali nisam znao po kojoj liniji. Prvo sam upoznao Nadu Zon i Milana. Oni su stanovali u nekoj privatnoj kući nedaleko od Bašćaršije. Ni zima ni snijeg mi nisu smetali da ih posjećujem. Pošto sam se vratio iz rata i kloster bio sam mršav sa velikim trbuhom. Imao sam i savijena ramena, pa se Nada brinula o meni i počela je da mi vraća zdravlje. Polugolog me tjerala na snijeg zbog čega sam vrištao, a nakon toga me intenzivno brisala ručnikom. Po stanu sam morao hodati ispravljen, ravnih ramena i morao sam nositi stolice na visoko uspravljenoj glavi. Te zime, 1945. god., Nada i Milan su se odselili u stan na obali Miljacke, u plavu zgradu s plavim pločicama. Upoznao sam Bertu Baruh i Samija Albaharija za koje danas znam da su mi bili rođaci. Volio sam ići kod Samija i Tilde koji su stanovali na drugom kraju Sarajeva – na Bistriku ispod pruge.

Opštini su mi rekli da sam Jevrej Šnisam razumio šta je toČ, imena mojih roditelja i datum rođenja. Tamo sam polako počeo da učim o raznicima koje su Jevreji slavili. Nada i Milan su me jednog dana, uzeli iz dječjeg doma. Kod njih sam sada imao dom i nekog da se brine za mene. Kod Nade je stanovao njen otac barbadedo koga sam nekoliko godina ranije vidio u Splitu. To je bila velika promjena, imao sam svoju sobu, svoja odijela i počeo sam da živim drugačije nego do tad. Njihov stan je skoro uvijek bio pun gostiju, uvijek je bilo veselo i smiješno. Nada se brinula da se njeni gosti zabave uz svakojake šale, kao npr. bomboni koji skaču kad se otvaraju, kašičice koje nestaju u čaju ili kašičice koje razbiju čašu sa čajem. Milan je bio tiši, ali uvijek je bio sa Nadom

i društvom. Dosta puta sam pjevao njenim prijateljima dalmatinske pjesme. Nada me je poslala na radio stanicu da učestvujem u dječijim emisijama i da pjevam. Jako sam bio ponosan na to. U školu sam išao nedaleko, preko puta Miljacke. Nada se brinula za moje zdravlje i kod nje sam počeo da dolazim sebi. Zato je trebalo da se pije svaki dan, dva ili tri puta, riblje ulje. U podne, prije nego što odem u školu, morao sam da pojedem supu u koju je Nada stavljala živo jaje, to je bilo nemoguće pojesti, ali sam morao da ne zakasnim u školu. Njihova kćerka Paula je došla da rodi u Sarajevu i sada je bila nova beba u stanu. Zbog neke gluposti koju sam napravio sa dvojicom braće koji su stanovali iznad nas, slomio sam nogu, pa sam bio u gipsu. Po parketu u stanu sam morao da idem tiho da ne probudim bebu i dedu što je bilo nemoguće. Pošto sam u školi imao teskoće sa matematikom, Milan mi je našao pomoć, ali to je kratko trajalo, jer nekako, ni sam ne znam zašto, jednog dana sam morao da ostavim Nadu i Milana i da pređem kod tetke Angele. Plakao sam i nisam htio, ali sam morao, jer je Angela dobila od države da bude moj apotropus. Nisam znao šta je to, ali sam razumio da moram. Tako sam se odjedanput našao kod Angele sa njenim sinom Jožijem i sa Lucijom, ženom od sina Zvonka koji je bio u zatvoru. Moj život se najednput prevrnulo, postao sam služavka za svakojake poslove kod kuće. Angela mi je odmah uzela sat koji sam dobio od Samija i nalivpero koje sam jako cijenio. To me je tim više boljelo što je to dala Jožiju. Na svaku glupost sam dobivao batine sa kloferom i dosta puta sam bio zatvoren u podrum, gdje sam inače jeo kiseli kupus koga obožavam do danas. Joži je uživao kad sam ja patio, onda nisam znao da je malo ili više lud. U školu sam nastavio da idem daleko preko Miljacke. U podne sam išao kroz cijeli grad da ručam u jevrejskoj menzi na Bašćaršiji. Vratio sam se par puta kod Nade i molio da me uzme natrag, to sam molio i druge članove porodice. Uvijek sam čuo da je to nemoguće. Počeo sam da idem u Opštinu da se tužim i da molim da me izvade od Angele. Nakon što su je nekoliko puta upozorili i to nije pomoglo, jednog dana sam došao u Opštinu, plakao i rekao da se ja ne vraćam kod Angele. Ostao sam tu dva, tri dana dok me nisu poslali u ljeto 1948. za Cavtat na dječije ljetovanje. Nakon par nezaboravnih dana došla je neka gospođa i uzela me natrag za Sarajevo. Na putu sam već doznao da me Jevrejska opština šalje u dječiji dom u Beograd.

Novo mjesto, nova djeca, novi i lijepi grad, sve je bilo divno kad sam bio daleko od Angele. U domu su bile pripreme za završetak školskog ferija i već su me upisali u školu sa drugom djecom mojih godina. Kao i u Sarajevu i tu se govorilo o Palestini i o spremanju Jevreja za odlazak tamo. Velika djeca su bila u tome aktivna, sakupili su novac za fijaker koji će odvesti delegaciju kod Moše Pijade da ga mole da dobijemo dozvolu za odlazak u Palestinu. Jednog dana su me pozvali kod upraviteljice gospođe Štajner. U kancelariji su bile dvije nepoznate žene, mlada i starija, pitali su me da li bi htio da me uzmu u porodicu. Mnogo puta kasnije u životu sam mislio na taj trenutak i pitao se da li je uprava doma probala da se raspita ko su oni koji dolaze i traže da uzmu djecu? Ja sam sam već bio spreman da nađem svoj čošak, svoj dom, i nekoga da se brine za mene i odgovorio sam da hoću. Tako sam sam bio kriv za ono što je slijedilo. Ne znam da li su druga pozvana djeca u toj situaciji bila pametnija od mene, ili su možda bili oprezniji.

Nas troje, Katja, mlada Saša i ja smo krenuli to ljeto na Istarsku rivijeru u najbolje hotele i uživali na moru. Svako jutro na plaži, a poslije podne u kafanama Opatije. Katja je došla sa Sašom iz Bugarske, gdje je bila poznata krojačica. To se vidjelo odmah na njoj kako je bila obučena. Svako na ulici bi se za njom okrenuo kad bi prošla. Njen muž Muci je ostao u Bugarskoj jer mu nisu dali dozvolu da izađe. Dva, tri puta nedeljno smo razgovarali s njim telefonom iz pošte u gradu. Opatija u septembru je počela da se prazni i mi smo otputovali za Beograd, jer je Katija imala prijateljicu u Zemunu. Porodica Ruže Vajs nas je fino primila i ugostila. Ne mogu da zaboravim njihov špajz koji je bio pun kobasica koje sam obožavao. Nikada prije nisam vidio toliko kobasica na jednom mjestu. Kraj porodice Vajs su stanovala dva brata s kojim sam se sprijateljio i igrao.

Volio sam društvene sastanke kod Ruže Vajs. Sjećam se njenih prijatelja, sjećam se pjesme, pića i jela. U tom društvu Saša je upoznala Ervina s kojim je planirala da ide u Palestinu. Muci je još bio u Bugarskoj, a Ervin nije dobio dozvolu da izađe iz Jugoslavije, jer je bio avionski mehaničar. U zadnji trenutak Muci je stigao i Ervin je dobio dozvolu da napusti Jugoslaviju. Sve je bilo spremno za odlazak. U decembru smo otišli vozom na Jadransko more. Tamo nas je čekao brod “Kefalos”. Dole

samo našli ležaje, koji su bili tako nisko da smo morali puzati na ulasku i izlasku.

Bilo je jako tijesno i bez vazduha. Ja sam bio uplašen kad sam shvatio da mi spavamo u potpalublju ispod razine mora. Prvih dana smo mirno plovili kraj Jadranske obale. Kad je brod izašao na grčko more, počela je užasna i opasna oluja, ogromni valovi su udarali bez prestanka u strane broda i nagnuli ga na stranu. Dole je bilo strašno tijesno, smrdljivo od povraćanja a najgore je od svega je bilo to što nije bilo čistog vazduha. Samo hrabri ljudi su bili na palubi, iako nisam bio junak bio sam uvijek na palubi zbog čistog vazduha.

Kapetan broda je poslao S.O.S. i molio pomoć - mi nismo znali da nas je oluja bacila do Sicilije, tako da su se dva grčka broda koja su nas tražila, vratila i javila da smo stradali. Nakon dosta dana, oluja se smirila. Mornari su počistili palubu i stavili sve na svoje mjesto. Nas je veliki strah da ćemo se utopiti prošao. Na kapetanskom mostu su spremili sve što treba za dvije svadbe koje će se obaviti. Naša Saša i Ervin su bili jedan par od ta dva. Ja sam bio na mostu kraj Katje i gledao kako rabiner pjeva i govori na jeziku koji ne razumijem. Umjesto cvijeća smo na drške od metli stavili gumene bombone. Moja najveća briga tih dana poslije oluje je bila kako da dobijem žvakaću gumu od doktora kojeg sam sretao na palubi. Čak sam naučio da ga molim na ivritu da mi da "žvaku", ali do kraja plovidbe nažalost nisam uspio. Što se tiče Mucija, ne mogu da se sjetim kakav je bio moj odnos s njim. Znao sam da je muž od Katje, ali nisam ništa osjećao prema njemu. Nadao sam se da će to doći kasnije, s vremenom.

Poslije podne, 25. decembra se čulo na palubi: "Zemlja, zemlja". Nije bilo kraja veselju, svi su bili na palubi i čekali da je napokon vidimo izbliza. Navečer smo već fino vidjeli Haifu na brdu, sva osvjetljena i čeka nas. Odjedanput se čula sirena, dobili smo komandu da siđemo dole. Sva svjetla na brodu su se ugasila, svu palubu su sakrili sa brezentom da se od gore ništa ne vidi. Sutradan smo ustali sigurni da ćemo sići na zemlju, kad smo razočarani vidjeli da smo na sredini mora, nema Haife i nema zemlje. Tek u podne smo vidjeli Haifu i brod su privezali u luci. Bili smo na palubi par sati i nismo mogli da odvojimo oči od tog lijepog grada misleći o tome šta nas čeka u novoj zemlji. Najbolje se sjećam kad su donijeli bijeli, friški kruh koji nas je skoro onesvijestio od divnog mirisa. Nakon toliko puno dana što smo jeli biskvite bez soli, a u Jugoslaviji

nisam jeo ništa osim kukuruza, friški kruh sa narandžom je bio raj. Poslije podne smo sišli iz broda i ušli u autobus koji su nas povezli u mrak. Pošto je Muci već bio u Palestini Šša svojim bratom je došao na biciklu preko Sirije i Libana. On je već znao put i zaustavio je naš autobus da nam donese narandže koje su divnim mirisom probudile sviju. Tokom noći smo stigli u Ber Jakov i pali umorni na madrace na pod u nekim barakama. Sutradan smo vidjeli da se nalazimo u onom što je donedavno bio engleski vojni kamp. Po kišovitom zimskom vremenu smo se svi okupili pred Uredom za birokratske aranžmane. Tu me je neka nepoznata žena pitala: "Ti si sin Erne Elazar???" Rekao sam da jesam, a ona mi je rekla ovako: "Tu imaš rođaka koji se zove Dado Elazar. On je visoki oficir u armiji i stanuje u kibucu Ejn Semer. Ništa nisam napisao, a sve sam zapamtio.

Prva stvar kad smo dobili novac je bilo da odemo kupiti bijeli kruh i žvakaću gumu.

Nakon par dana u Tel Avivu koje smo proveli kod Mucijevog oca, dobili smo kuću u Jerusalemu, pravu vilu u Talpiot. Ipak, nakon tri, četiri mjeseca sam se ponovo našao u nekom dječijem pobožnom domu. Niko me nije pitao da li hoću, nego su kao i do tada svi mogli sa mnom da rade šta su htjeli. Od prvog dana i pogleda nisam volio to mjesto. Ako ništa drugo, dom je barem bio u finom selu na brdašetu i imao je fin pogled na more. Nisam razumio zašto su me uzeli u Beogradu da me ostave tu. Jezik nisam govorio, moliti se nisam znao, ali sam morao, a najgore je bilo što su svi bili agresivni, djeca i vodiči, puno se psovalo i mlatilo. Dobivali smo kazne i batine. Najvažnije je bilo ići sa kipom i čuvati svakoake pobožne rituale koje nisam poznao, niti sam htio. Odmah sam počeo da šaljem poštanske karte Dadi u kibuc da dođe i da me izvadi. Katja i Muci su se spremali da otputuju za Tangir zauvijek. Plakao sam i molio je da me ne ostave u tom domu, neka me prebace u školu gdje bih mogao da naučim zanat. Sve za džabe, kako se kaže u Sarajevu, oni su otputovali i mene ostavili.

Nastavio sam da pišem Dadi i dosta puta sam sjedio na mjestu odakle se vidi put kako vijuga prema gore. Vjerovao sam da će doći ako ga budem čekao. Jednog dana, nakon dvije i pol godine sam se vratio sa Konom kolima sa pijace u Hederi, gdje smo nosili povrće koje se tamo prodalo. Na ulazu u cestu koja ide gore, stajala vojna

kola i kraj njih oficir koji je zatvarao prozor. Mi smo prošli kraj njega i sišli dole na poljanu da zavezemo konja da pase. Čuo sam odozgo kako me zovu: "Albahari!". Gore je stajala grupa djece i s njima oficir kojeg smo prije vidjeli. U tom trenutku sam shvatio da je Dado došao i da će ovo mjesto koje ne volim biti još malo pa historija. Ne mogu da kažem da se sjećam svega što se dogodilo kad smo se sreli. Sigurno sam bio jako zadovoljan, ponosan i razočaran kad sam shvatio da me Dado neće izvaditi odmah. Dado se vratio u kibuc šokiran od sastanka sa mnom i pričao Talmi sve što je vidio, čuo i doživio kad smo se sreli. Dado je probao da uredi moje napuštanje tog doma sa izraelskom mladom birokratijom i odmah je shvatio da je to nemoguće i da oni koji su odgovorni za mene smatraju da ja pripadam njima. Dado je učinio nešto slično što je učinio njegov otac par godina ranije u Splitu sa časnim sestrama kad nisu uspjele da me nađu. Jednog jutra je došao sa vojnim kolima u dom i rekao mi da spakujem sve što imam i bez da išta ikoga moli uzeo me je odatle zauvijek. Dado me je odveo sutradan u Tel Aviv na autobusku stanicu i rekao da ga tu čekam dok se ne vrati. Čekao sam kako smo se dogovorili i ožednio. Ostavio sam svoj paket sa svim što sam imao i ušao u kiosk da kupim vodu. Kad sam izašao nije bilo paketa, uplašen sam trčao tamo-vamo da možda vidim ko mi ga je ukrao, ali ništa. Tako sam ostao bez odijela, pisama, adresa i jedinih slika mojih pokojnih. Dado me je našao kako plačem. U vruće podne, augusta 1951. godine stigli smo u kibuc Ruhama gdje sam našao novi život.

U kibucu sam našao omladinsko društvo sa kojim sam otišao u vojsku. Bio sam član kibuca još šest godina poslije vojske i radio sam kao vrtlar i čuvao sam ovce. 1963. god. sam napustio kibuc. Upoznao sam Miru Danilević, s kojom sam se oženio. Rodili su nam se Ornat, Dana, Vered i Dado. Danas smo sretni baka i deda sa 11 unučadi.

1988. god. sam pošao u Jugoslaviju tragom mojeg djetinstva i prošlosti. Saznao sam mnogo o svojoj porodici. Pribavio sam nove podatke i dokumente o mojoj porodici. I slike!

Sreo sam u Splitu časne sestre, Ceciliju i Koritas koje su me spasile sa još šestoro jevrejske djece. Kad sam se vratio pobrinuo sam se da "Jad Vašem" upozna časne sestre kao spasioce i da im dodijeli "Orden pravednika" kojeg su dobile u Splitu, 26. oktobra 1989. god.

Pregovori su rezultirali proširenjem kriterija za dodjelu mirovina preživjelima Holokausta

Nedavni pregovori između Claims Conference i Njemačke vlade su rezultirali u proširenju kriterija odobrenja za mirovinske programe.

Prema tim novim kriterijima, Jevreji preživjeli Holokausta imaju pravo na mirovinu od Claims Conference ako

- ✓ su bili u koncentracionom logoru; ili
- ✓ su bili najmanje 3 mjeseca u getu; ili
- ✓ su živjeli najmanje 6 mjeseci u skrovištu bez kontakta sa vanjskim svijetom ili su živjeli najmanje 6 mjeseci pod lažnim identitetom na teritoriji okupiranoj od strane nacističke Njemačke.

Detaljnija objašnjenja oko kriterija, kao i obrasci za prijavu se nalaze na stranicama interneta www.claimscon.org.

Isplate mirovina od Claims Conference na temelju tih novih kriterija nastupaju retroaktivno od 01. studenog 2012 ili od 01. siječnja 2013, ovisno o osnovnom pravu, ili poslije od dana prijema obrasca za prijavu.

Podnošenje zahtjeva je besplatan. Obrasci za prijavu su dostupni online i također su besplatni. Molimo Poštivanje: Mirovine od Claims Conference mogu biti isplaćene samo preživjelima koji nemaju u tijeku druga kompenzacijska plaćanja iz njemačkih izvora (Artikel 2-Fonds, CEEF, Bundesentschadigungsgesetz - BEG-, PRVG, Österreichisches Opferfürsorgegesetz, mirovine od strane Izraelskog ministarstva finansija po zakonu 5717-1957 za osobe postale invalidima tokom progona od strane nacističkog režima) i koje ispunjavaju sve ostale kriterije Fonda Srednje i istočne Europe (CEEF).

Za dodatne informacije molimo Vas da kontaktirate:

Claims Conference

Ha'arbaa Street 8, Tel Aviv, Israel

Tel.: ++972-3-519-4400, ++972-3-519-4401, ++972-3-519-4422

Fax: ++972-3-624-1539

E-Mail: infodesk@claimscon.org Internet: www.claimscon.org.il

Claims Conference je imenovala jednog pučkog pravobranitelja.

Njega možete kontaktirati pod

E-Mail-om: Ombudsman@claimscon.org il

putem pošte:

Claims Conference Ombudsmann,
Postfach 90 02 08, 60442 Frankfurt am Main,
Deutschland.

KULTURNA SURADNJA

BARARONOV POGLED

U suradnji sa Austrijskom ambasadom u Sarajevu „La benevolencija“ je u Galeriji „Novi hram“ organizirala i svečano otvorila Izložbu Jakova Bararona.

Izložbeni prostor naše Galerije „Novi hram“ bio je previše malen da primi sve uzvanice, ljubitelje likovne umjetnosti, poznanike i prijatelje Jakova Bararona, kada je 26. marta otvorena samostalna izložba ovog stvaraooca koji već dvadesetak godina živi i djeluje u Austriji. Razlog tolikom interesu otkrili smo u trenutku kada smo stali pred četrdesetak izloženih platana. U ova tmurna vremena (ne mislimo samo na godišnje doba i meteorološke prilike) prilika da makar na trenutak odlutamo

svijetlim, sunčanim prostranstvima Izraela ili Španije koje nam autor na svoj osebujan način približava, poseban je doživljaj. Kada još otkrijemo pregršt jevrejskih simbola i običaja utkanih u Bararonov umjetnički iskaz, shvaćamo u magnovenju i naziv ciklusa koji nam je autor predstavio – VISTA (POGLED). I zaista, njegova platna jesu pogled na jedan dalek, drugačiji i bolji svijet koji egzistira samo u imaginaciji umjetnika.

P.K.

Novi naslovi u Biblioteci

Pripremila: Gordana Girt

Od g. Stjepana Barišića smo dobili na poklon slijedeće knjige, zahvaljujemo se na donaciji.

Izgnanici u dolini, **Ivan Olbraht**

Autor u ovom djelu opisuje postkarpatske Jevreje koji, po svom načinu života i svojim shvatanjima, žive kao što su živjeli kad su se u dubokom srednjem vijeku doselili u ove krajeve, potčinjavajući se strogim vjerskim propisima, zavisni i kulturno i ekonomski od svojih vjerskih zajednica i svojih rabina. Siromašni i zaostali, zarobljeni svojim vjerskim propisima, ovi Jevreji, odbijaju svaku promjenu i svakog onoga ko je prihvatiti isključuju iz svoje sredine. Osnovna piščeva poruka u ovom djelu je da treba iz osnove promijeniti ovakav život i uslove koji ga omogućavaju i dati ljudima slobode i sreće.

Jevreji i njihova svetska misija, **Živko Topalović**

Pisac se, radeći studiju o hrišćanstvu, bavio otkrivanjem istorijskih uslova pod kojim je ono nastalo, te je pokušao dati objašnjenje kako korijena tako i kasnijih promjena hrišćanskog učenja. Studija obuhvata tri posebna dijela. Prvi je dio: Stari proroci i postanak mojsijevstva, drugi dio je: Jevrejska nacionalna revolucija, treći dio je: Novi proroci i postanak hrišćanstva. U ovoj knjizi su objavljena prva dva dijela. Postanak nazaretske sekte u jevrejskoj vjeri i njeno pretvaranje u svjetsku religiju hrišćanstvo mogu se objasniti jedino tako ako se dovedu u vezu sa socijalnim, duhovnim i političkim životom starog jevrejstva, njegove države Judeje i staroga Rimskog carstva. Pri tome je odigrao krupnu ulogu i dramatični otpor što ga je narod male Judeje dao zavojevačkoj sili rimskoj. Judeja je silom zbrisana sa lica zemlje. Tim udarom razbijena je i veza između jevrejstva i njegove nazaretske sekte.

Prilog proučavanju multikonfesionalnih društava, **Žorž Korm**

Ova obimna studija je doktorska teza libanskog naučnika Žorža Korma i objavljena je u Parizu 1971. godine. Ocijenjena je kao interesantan i naučno

vrijedan doprinos izučavanju društveno-pravnih i političkih institucija viševjerskih društava. Istraživanje je usmjereno na složen mozaik mediteranskih kultura mnogostruko ispreplitanih u vremenskom razdoblju od gotovo tri milenijuma. Autor prati razvoj teorijske misli od antičkog doba do realnosti u Libanu danas. Autor je također istraživao stvarnost Kipra i Izraela. Čitav rad se kreće u pravcu otkrivanja zajednica koje nisu nacionalno unificirane, nego su njihove strukture građene od mnoštva grupa različitih religioznih i nacionalnih opredjeljenja.

Povijest Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do godine 1463, **grupa autora**

U “Napretkovoju” kulturno-istorijskoj zbirci sastavljen je naročiti odbor pisaca nastanjenih u Sarajevu, sa zadatkom da izradi nacrt rada, odredi posebna poglavlja, podijeli gradivo, a onda da pozove na saradnju sve domaće istoričare po strukama, sa ciljem sastavljanja cjelokupne istorije Bosne i Hercegovine od praistorije do danas. Odlučili su da istoriju Bosne i Hercegovine podijele u tri knjige.

Mi smo dobili prvu knjigu koja obuhvata istoriju od najranijih vremena do propasti Bosanskoga kraljevstva god. 1463, tj. praistoriju, ilirsko i rimsko doba, seobu naroda, osnivanje Bosanske banovine i kraljevstva, sa svim granama javnog i posebnog života.

Dobili smo i prvu knjigu romana “Jerusalim”, Selme Lagerlof, koji se inače sastoji iz dvije knjige od kojih je prva “Jerusalim: U Dalarnu” i druge knjige “Jerusalim: U svetoj zemlji”, koju naša biblioteka već posjeduje.

Prvi dio “U Dolarnu” je dirljiv prikaz bogobojažljivih i svojim domovima privrženih dalarnskih seljaka, koje zaluduju američki vjerski sektaši, tako da najstarije porodice prodaju svoje kuće i zemlju, te polaze u Jerusalem da ondje obnove crkvenu opštinu prvih hrišćana, koji su živjeli u jednakosti i bratstvu. Dolarno je selo u Švedskoj i ova knjiga je vanredan prikaz priprostog pučkog života u baštinenim zamcima, koji se odvija u usrdnom poštovanju porodične tradicije. U ovoj knjizi isprepletana je sudbina glavnih junaka sa carstvom duhova, pa se štošta odlučuje vizijama i snovima.

IN MEMORIAM

JOSEPH GOTTFRIED (1920-2013)

Naš predragi muž, otac, brat i prijatelj, Joe umro nam je u subotu 2. februara poslje kratke i teške bolesti.

Joe, porijeklom iz Sarajeva, doselio se u USA 1949. godine, u grad New York i tu je živio sa familijom do doba penzije, te se potom preselio sa ženom Biankom u Floridu, u West Palm Beach.

Bio je vanredno inteligentan sa velikim znanjem u svim mogućim poljima života.

Mnogo se bavio predavanjima u njegovim krugovima, te pisanjem raznih članaka i dopisa koji su bili objavljeni u mnogim važnim svjetskim novinama i časopisima kao New York Times, Jerusalem Post, te u svim biltenima u vašim krajevima i u Izraelu.

Do svog posljednjeg dana interesirao se o situaciji u Izraelu pošto mu je ta tema bila veoma bliska srcu.

Za njim žalimo svi, a naročito žena Bianka, te kćerka Margi i sin Mark, sestra Viola Tabori iz Izraela, te unuci i još mnogo prijatelja i poznanika koji ga svi iskreno oplakuju...

Milan Cohen, Florida - Izrael

Dobrovoljni prilozi

SOCIJALNA SEKCIJA

Aron Albahari 100 KM
 Povodom godišnjice smrti dragih roditelja Leona (umro 16.01.1992.) i Marije (umrla 02.02.2011.) Albahari

Branko Grujičić 50 KM
 U znak zahvalnosti za brigu

Zlata i Danilo Nikolić 50 KM
 Povodom godišnjice smrti Donke Nikolić

Gordana Krznarić 25 KM

VJERSKA KOMISIJA CADIK DANON

Gašpar Leopold 50 KM
 Kadiš za porodicu Spitz Ernest, Levi Albert i Helena

Jaki Danon 15 KM
 prilog Vjerskoj komisiji

Mihajla Papo 100 Eura
 Kadiš za sjećanje na roditelje Papo Jakoba i Mirjanu, te Mariju i Emila Kon

BOHORETA

Srebrenka Puljić 25 KM
 Donacija za Bohoretu

Zlata Šego 50 KM
 Sjećanje na moje roditelje i supruga

Exp.

Zajednica jevrejskih opština
Bosne i Hercegovine
71000 Sarajevo
Hamdije Kreševljakovića 59

